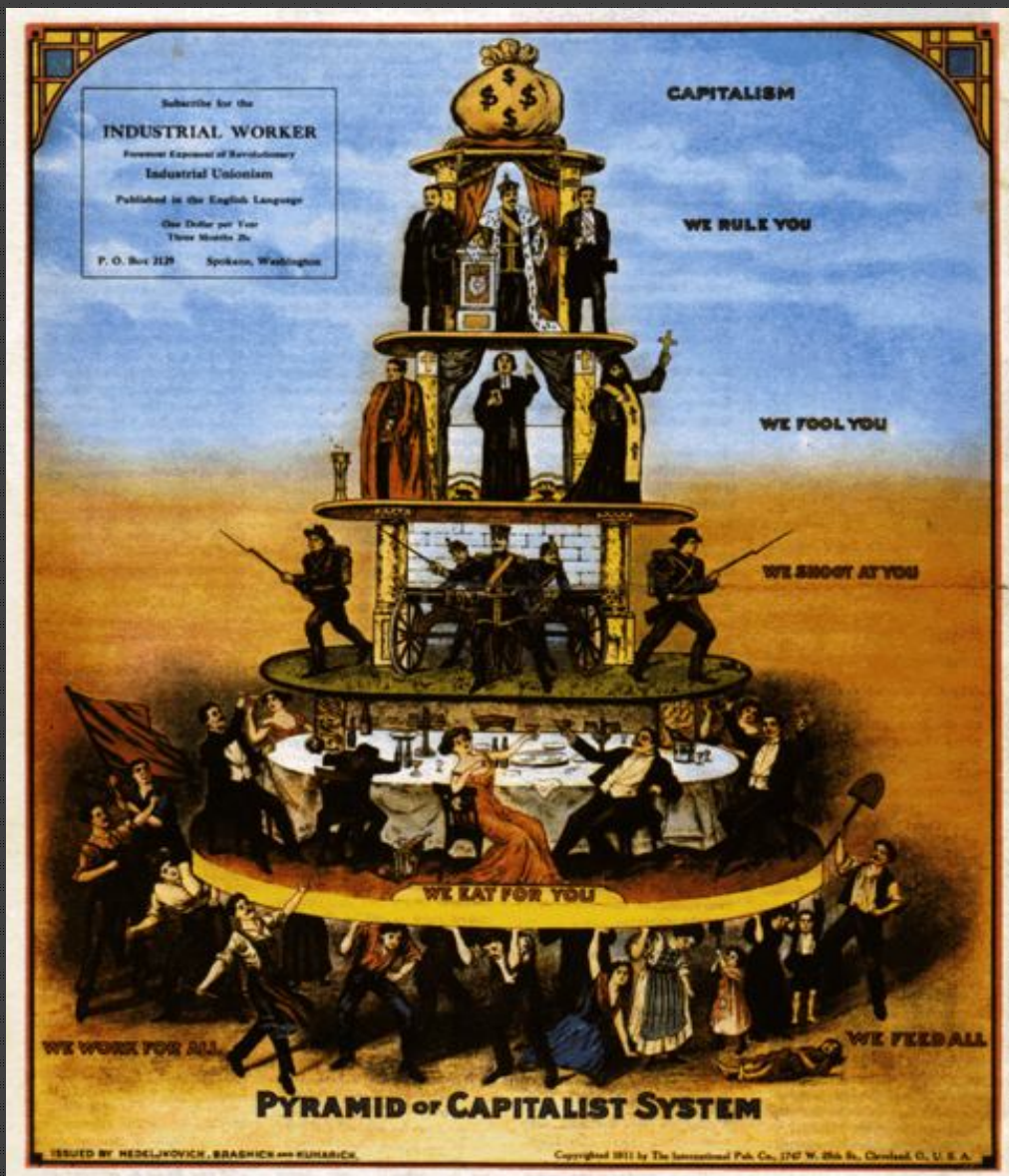

Socijalizam danas

Glasiilo Socijalističke radničke partije Hrvatske

ISSN 1847-9421 • Broj 13 • Godina 2 • svibanj 2011. • www.srp.hr

Jasna Tkalec

140 godina Pariške komune **str.3**

Miodrag Cvjetičanin

Etika je estetika normalnog društva, estetika je etika socijalizma **str.5**

Klara Plemen

Marksizam i filozofija smanjenja ekonomskog rasta **str.6**

Aktivnosti SRP-a u svibnju

Ruke okovane kapitalizmom, noge sputane oportunistom **str.10**

Zagrebački SRP na prvomajskom druženju

1. Maja u Maksimirskom perivoju **str.10**

SRP ugostio Samira Amina i Kin-chi **str.10**

SRP u Kumrovcu 2011.

Dan mladosti – dan radosti **str.11**

Promocija knjige Slavko Mrkić:

Josip Broz Tito o ratu i politici **str. 11**

Osnovana Mreža Evropske ljevice za Balkan **str. 11**

Izjave za javnost u svibnju

SRP Vam čestita 1. Maj **str. 12**

Reagiranje na događaje u Libiji i sramotno ponašanje hrvatske diplomacije **str. 12**

Kerum Tuđmanu zahvaljuje spomenikom **str. 12**

Izjava Mladih socijalista SRP-a povodom smrti Osame Bin Laden **str. 12**

Uz 62. obljetnicu američkog marksističkog časopisa Monthly Review

Pa i zbog skorašnjih izbora u Hrvatskoj, vrijedi osvrnuti se na ideje i razmišljanja najvećih umova svijeta **str. 14**

Subversive Film Festival 2011

Dekolonizacija **str. 14**

Priopćenje GONG-a o zakonskim izmjenama reguliranja financiranja izborne kampanje

Troškovi oglašavanja tijekom izborne kampanje ostaju nedovoljno regulirani **str. 18**

Uz 4. maj – sjećanje na dva velikana, državnika i novinara Smoje o Titu **str. 18**

ISSN 1847-9421

Izlazi jednom mjesečno,
dijeli se besplatno.

Financira se dobrovoljnim
priložima čitatelja.

Izdavač:

Socijalistička radnička partija
Hrvatske,
Pavla Hatza 14, 10 000 Zagreb

E-mail: srp@srp.hr
tel./fax: +385 (0)1 48 35 340
www.srp.hr

Glavni i odgovorni urednik:
Božidar Dugonjić

Redakcija:

Ranko Adorić, Aleksandar Hrastović,
Svetozar Livada, Luka Savić, Ivan
Tićak, Dalibor Vidović

Žiro račun broj:

2360000-1101539336

“Socijalizam danas“ je glasilo Socijalističke radničke partije Hrvatske osnovane 25. listopada 1997. u Zagrebu. SRP okuplja ljude koji se u Hrvatskoj zalažu za demokratski socijalizam, kakav će se u 21. stoljeću neminovno rađati iz svjetskih i evropskih društvenih kretanja i promjena, pa utoliko neće zaobići ni Hrvatsku. Svoja programska opredjeljenja i praktičnu politiku SRP zasniva na pozitivnim dostignućima i iskustvima socijaldemokratskih, socijalističkih i komunističkih partija i pokreta u svijetu, a posebno na pozitivnim dostignućima radničkog, socijaldemokratskog i komunističkog pokreta u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji, te na težnjama i rezultatima u borbi za radničko i društveno samoupravljanje. SRP zastupa interese većine stanovništva koje sredstva za život stiče svojim fizičkim i umnim radom u poljoprivredi, industriji, školstvu, zdravstvu, znanosti, kulturi, upravi i drugim djelatnostima. SRP ima svoje mjesne, općinske, gradske i regionalne organizacije širom Hrvatske, a one djeluju putem svojih klubova i foruma. Omladinski dio SRP-a ima svoje posebno ime: Mladi socijalisti i uživa veliku autonomiju u stranci.

Uvodnik

Ranko Adorić, potpredsjednik SRP-a
i predsjednik RO SRP-a za Dalmaciju

Sindikalno vođenje... „za nos“

Ove godine su nas „radnički“ sindikati „počastili“, ali nikako nas nisu i iznenadili, svojim odbijanjem da sudjeluju u organiziranju prvomajskih protestnih skupova kao poruke vlastima o nezadovoljstvu ljudi stanjem u zemlji. A u Hrvatskoj se još od davne 1890-te, dakle samo četiri godine nakon povijesnog 1. Maja u Chicagu 1886. (kada je na demonstracijama učestvovalo 80 tisuća radnika, 200 ih je poginulo, a osmorica su strijeljani jer su tražili bolje radne i životne uvijete), tradicionalno obilježavao ovaj radnički praznik. Tako su sindikati još jednom pokazali da su u funkciji čuvara interesa vlasti i kapitala, dakle održavanja snošljivog mira i socijalne stabilnosti režima (a i svojih vlastitih primanja). Zbog toga radnici bez većih pobuna i ozbiljnijih štrajkova trpe stalno umanjivanje radničkih prava, produljivanje radnog vijeka, razne manipulacije s mirovinskim fondovima i stupovima, neuplaćivanja obaveznog zdravstvenog i mirovinskog osiguranja, veliku nesigurnost radnih mjesta itun. (moramo pribjeći novim kraticama: „i tako u nedogled“!).

Tako su radnička nesolidarnost, pomanjkanje klasne svijesti i uvjerenje da su ovakvi sindikati „na njihovoj strani“ i dalje krupan uzrok radničkih nedaća. Definiciju i politiku klasnih, dakle grupnih, interesa radničke klase doživljava se kao recidiv socijalističke prošlosti, te se odbija bilo kakvo povezivanje radnika na toj osnovi, a u razbijanju mogućeg radničkog monolita prednjače, paradoksalno, upravo takvi „radnički“ sindikati. Za to su najbolji primjeri brojna poduzeća, a naročito ona u vlasništvu države, koja su na samom izdisaju, i umjesto da se radnici, predvođeni klasno-profiliranim sindikatom, dignu na svaku nepravdu u bilo kojoj firmi i velikom snagom svog zajedništva ostvare neočekivano dobre rezultate, oni su dosadašnjim sindikalnim „vođenjem za nos“ svedeni tek na izolirane slučajeve otpora koje vlast, u pravilu, lako skrši.

Radništvu, koje je postalo obična i jeftina roba koju se nemilosrdno izrabljuje i stalno podčinjava, predstojeći parlamentarni izbori su prilika da ukaže povjerenje onim političkim snagama koje će ih (ponovno) postaviti u poziciju subjekta koji odlučuje o svojoj sudbini i time zadati prvi ozbiljniji udarac dominaciji kapitala. Ali to mora pratiti trend snažnijeg organiziranja radnika u njihovu vlastitu, radničku partiju te jačeg integriranja u evropski i svjetski radnički pokret.

SRP je jedina politička snaga u Hrvatskoj koja je po svom programu spremna predvoditi i provoditi te procese, nudeći politički okvir artikuliranja interesa stanovništva koje je danas u lancima najamnog rada, ugrožene egzistencije i lišeno svake društvene i političke moći. No za to je prije svega potrebno njihovo (klasno) osvještavanje.

Pogledi s ljevice

140 godina Pariške komune

Piše: Jasna Tkalec

U martu, aprilu i maju ove, 2011., godine navršila se 140-ta godišnjica Pariške komune, događaja koji je obilježio prvu pobjedu u historiji eksploatiranih klasa: pobjedu radništva i naroda Pariza nad vlastitom buržoazijom i njenom soldateskom, koja je, poražena od pruskog militarizma, grad prepustila neprijatelju. Pariz se nije dao u ruke pruskim trupama, digao se na ustanak i uspostavio narodnu samoupravu. Za vrijeme nešto više od dva mjeseca – koliko je trajala – Pariška je komuna donijela je niz mjera direktne demokratije i lokalne samouprave, koje će ući u historiju po svojoj progresivnosti i postati putokaz mogućih rješenja u primjeni vlasti naroda i u obrani vitalnih interesa radnog stanovništva i sirotinje. Demokratski izabrane u predstavničko tijelo grada općim tajnim glasanjem snage, koje će doći na čelo Pariza od 18. marta (formalno od 26) i vršiti vlast do 28. maja 1871. godine, u vrlo teškim uvjetima, znat će donijeti takva rješenja za praktična pitanja svakodnevnog života, koja, i 140 godina nakon Pariške komune, još uvijek u mnogo čemu predstavljaju nedostignute ciljeve za radništvo svijeta. Vladine trupe, koje su za vrijeme opsade grada kukavički bile pobjegle u Versailles, u krvi će ugušiti Komunu, postrijeljati oko 30 tisuća učesnika, a više tisuća otpremiti u prekomorske zemlje, na tešku robiju i na „suhu giljotinu”.

Pariška Komuna, to jest revolucionarna vlast pariškog naroda nakon revolucije, koja je izbila 18. marta 1871, poslije sloma francuske carske vojske kod Sedana, smješta se u okvir velikih historijskih promjena do kojih dolazi u Evropi 1870. godine. Izbijanjem francusko-pruskog rata, **Napoleon III.** gubi vlast, čime konačno propada francusko carstvo, dok se istovremeno stvara jedno novo - njemačko. Iste 1870. godine Rim, skršivši otpor Vatikana, postaje prijestolnicom Italije. To s obzirom na Napoleona III. (Louisa Napoleona) nije beznačajan događaj, jer su upravo njegove trupe, nakon revolucionarne 1848., porazile rimsku republiku i braneći papsku državu, pobile sljedbenike **Mazzinija** i **Garibaldija**. Juna mjeseca 1849. trupe Napoleona III. potukle su rimske revolucionare na Gianicolu. Garibaldi i Mazzini uspjeli su izaći iz grada, ali se danikolski brežuljak crvenio od košulja izginulih garibaldinaca. Morat će proći više od dvadeset godina, da Rimu ponovo bude oslobođen jarma papske vlasti.

Dana 2. septembra 1870., Napoleon III., poražen kod Sedana, predao se Prusima. Dva dana kasnije u Parizu je revolucionarnim činom - bez prolijevanja krvi – proglašena *Treća republika*. Ona je još četiri mjeseca pružala oružani otpor Prusima, ali je u januaru bila prisiljena na kapitulaciju. Prvi ministar Prusije, **Otto von Bismark**,

ponudio je kapitulaciju, koju su u francuskom parlamentu prihvatili monarhisti, dok su je svi ostali narodni predstavnici smatrali sramotnom. Po Bismarkovim uvjetima pruska vojska imala je pravo ući u Pariz, ali je Nacionalna garda, u koju su za vrijeme opsade stupili kao dobrovoljci mnogi građani Pariza, odbila da trpi prisustvo pruske vojske u francuskoj prijestolnici te izvukla topove na brežuljak Montmartre, naseljen uglavnom radnicima. Republikanci i radikalni socijalisti odlučili su se na oružanu obranu Pariza. Dana 17. i 18. marta 1871. pariški se narod spontano pobunio protiv legalne vlast Treće republike i uspostavio narodnu vlast, kojom je upravljao Centralni komitet Nacionalne garde u kojem, bar u početku, socijalističke snage nisu imale prevlast.

Do ustanka je došlo kad je **Thiers**, koji je pobjegao u Versailles, naredio generalima **Lecomtu** i **Thomasu**, da otmu topove od Nacionalne garde i da ih predaju neprijatelju. Pošto pariški narod nije htio dati topove, a još je manje to htjela ni Nacionalna garda, Lecomte je naredio vojnicima da pucaju u nenaoružanu masu. Vojnici su to odbili učiniti i solidarizirali se s narodom. Lecomte je bio skinut s konja i zajedno s omraženim zapovjednikom Nacionalne garde, generalom **Thomasom**, kojeg su uhvatili na bulevarima, postavljen uza zid i streljan na licu mjesta. Tako je počeo pariški narodni ustanak.

Za 27. marta zakazani su izbori za Gradsku vlast, koja je dobila naziv „*Pariška komuna*” (članovi gradske vlade nazivali su se „*komunarima*”). Nasuprot vojsci i predsjedniku vlade **Thiersu**, koji su sramno pobjegli pred Prusima, narodne mase, predvođene dotad nepoznatim imenima kao što su **Verlin**, **Dombrowski**, **Michel**, **Ranvier**, odlučile su braniti grad, u kojem su komunari preuzeli vlast. Svi korupcionaši, ratni bogataši, špekulanti, parajlije, monarhisti, generali i politikanti pobjegli su u Versailles s Thiersovom vladom i soldatesakom.

Komunu je sačinjavao 91 član (pariške gradske vlasti), koji su pripadali vrlo različitim političkim strujama: najvećim dijelom bili su jakobinci - radikalni republikanci, pa socijalisti-utopisti **Louisa Blanquija**, zatim pristaše **Proudhona**, anarho-socijalisti i članovi radničke Internacionalne (marksisti). Izbori za Komunu bili su izvršeni na temelju općeg prava glasa i bili su tajni. Za predsjednika Komune bio je izabran stari socijalist-utopist **Louis Blanqui**, i to u odsutnosti, jer ga je Thiers dao uhapsiti već 17. marta i on je cijelo vrijeme trajanja Pariške komune bio držan u zatvoru. Za jednog od generala Nacionalne garde proglašen je **Jaroslav Dombrowski**, koji će je braniti do posljednjeg daha. Osim njega i njegovog sunarodnjaka **Wroblewskog**, ni jedan od zapovjednika Nacionalne garde nije imao vojno obrazovanje.

Komuna je službeno proglašena 26. marta, kada je pobijedila socijalistička komponenta u gradskoj upravi. Tako je ugledala svijetlo dana prva proleterska vlast svijeta. Na čelu Komune voljom naroda našli su se kvalificirani radnici, liječnici i novinari kao i politički aktivisti raznih

opredjeljenja. Komuna je morala djelovati u vrlo nepovoljnim uvjetima rata i građanskog rata te nije mogla sprovesti u život niz revolucionarnih i naprednih mjera, koje je donijela.

Profesionalna vojska smjesta je zamijenjena je naoružanom narodnom vojskom, proglašena je jednakost žena i muškaraca, crkva je odvojena od države, a u fabrikama i radionicama, čiji su vlasnici pobjegli, preuzeli su upravu sami radnici. Zabranjen je noćni rad čak i u pekarama, nije bio dozvoljen dječji rad, snižene su najamnine stanova (koje su bile skočile u doba okupacije) i oprošten je dug onima, koji zbog siromaštva nisu mogli plaćati stanarinu, otvorena su sirotišta i azili za nezbrinute, a škole bez naplate otvorene za svu djecu. Pored sirotišta, koje je odmah otvoreno u trećem arondismanu (rejonu grada), u školama su učenici knjige i drugi školski pribor dobivali gratis, a đacima se također davalo besplatno odijelo i topli obrok. Pripreman je i novi zakon o školstvu, po kojemu je svo obrazovanje u gimnazijama i tehničkim školama trebalo biti besplatno. Odmah je ukinuta giljotina, odnosno smrtna kazna, priznate su penzije siročadi i udovicama gardista, te dodijeljene i ženama koje su nevjerenčano živjele s poginulim pripadnicima Nacionalne garde. Radnicima je posuđen novac, kako bi mogli kupiti novi alat, bez koga su ostali zbog ratnih prilika, odgođeno je plaćanje mjenica i ukinute su kamate na novčane zajmove. Napuštene tvornice i radionice predane su u ruke radnicima. Crkve su mogle nastaviti sa svojim vjerskim funkcijama, ali pod uvjetom da postanu sastajališta ljudi tokom cijelog dana, tako da su za vrijeme trajanja Komune upravo crkve bile mjesta najživljeg javnog i političkog života Komune. Umjesto trobojnice, koju je zadržala Thiersova vojska, Komuna je svojom proglasila crvenu zastavu.

Komuna je na sva mjesta u upravi, u sudstvu i u prosvjeti postavila lica izabrana općim pravom glasa s time da ih *birači mogu opozvati u svakom trenutku*. Policija je smjesta lišena političkih funkcija i pretvorena u uvijek smjenjiv organ odgovoran Komuni. Sve odgojne i obrazovne institucije otvorene su za svu djecu i lišene svakog miješanja crkve. Vojnim operacijama, jer se iskazao na bojnopolju, rukovodio je, među ostalima, Dombrowski, jedan od vođa poljskog ustanka protiv ruskog samodržavlja. **Marx** je pisao: "Komuna je morala uvidjeti da radnička klasa, došavši na vlast, mora smijeniti staru mašinu ugnjetavanja, koja je bila upotrebljavana protiv nje, ali da se s druge strane mora osigurati i protiv vlastitih predstavnika i činovnika, proglašavajući da svi oni, bez izuzetka, mogu u svako vrijeme biti smijenjeni." U tom duhu, plaće onih koji su u doba Komune obnašali funkcije vlasti, izjednačene su prosječnom radničkom plaćom pariških radnika.

Komuna je, pored miješanog sastava, jer su se u njenim redovima našli i radikalni republikanci i socijalisti utopisti i anarhosocijalisti i marksisti, nastupala prilično jedinstveno. Nije se htjela miješati u poslove Nacionalne banke, nije imala profesionalnu plaćenu vojsku i nedovoljno se povezala s unutrašnjošću. Pojedine četvrti Pariza imale su vlastitu samoupravu i same uređivale same svoje poslove, a kad su buknule pobune u drugim gradovima Francuske, u Narbonneu, Limogesu i Marse-

illesu, glavni im grad nije bio u stanju pružiti pomoć. Ipak, Jaroslaw Dombrowski je, s iskustvom poljskog ustanka, bio ne samo hrabar već i sposoban zapovjednik. Kad je prvih dana maja branio Neuilly, Thiers mu je tajno uputio pismo i bogatu nagradu u francima, da prijeđe na njegovu stranu. Dombrowski je javno dao pročitati sramnu Thiersovu ponudu, a tajnog je izaslanika dao streljati. Sama Komuna imala je internacionalni karakter te su komunari srušili na trgu Vendômea statu postavljenju u čast pobjeda Napoleona I., koja je smatrana simbolom šovinizma.

Cijelo vrijeme trajanja Pariške komune po gradu je tukla njemačka artiljerija i život Komune odvijao se neprestano u znaku opasnosti i prekarnosti. Donesena je pogrešna odluka da se pokuša vojni pohod na Versailles, koji je neslavno propao, a njegov je neuspjeh značio da je sudbina Komune zapečaćena.

Krvava nedjelja

Mada je zbog teške situacije, kao u doba Francuske revolucije, obrazovan Komitet javnog spasa, Pariz je bio u obruču, hermetiski zatvoren Thiersovom vojskom koja je protiv Komune paktirala s pruskim snagama. Socijalisti cijelog svijeta, pa i njemački socijalisti, željeli su pomoći komunarima, ali se to pokazalo nemogućim. Prusi su pustili francuske zarobljenike iz zatvora, kako bi Thiersove trupe mogle ugušiti Komunu. Usprkos junačkog otpora, 21. maja Thiersove su čete uspjele prodrijeti u Pariz. Svaka je ulica pretvorena u barikadu, a uz muškarce junački su se borile žene, pa i djeca pariških radnika i ustanika. Vojna snaga regularnih trupa na čelu s generalom **Mac Mahonom** bila je brojčano snažnija, bolje narožana i pokazala se nadmoćnom nad Komunom. Carstvo i Napoleon III. izmijenili su lice Pariza: srušene su uske srednjovjekovne uličice grada, po kojima je narod dizao barikada, pa je regularnim trupama bilo teško prodrijeti u njih. Pod Napoleonom III. sagrađeni su široki bulevi, po kojima će Pariz postati čuven. Sada na prostranim bulevarima barikade nisu mogle funkcionirati. Montmartre, na kojem se tukao Dombrowski sa internacionalnom brigadom sastavljenom od poljskih patriota, revolucionara iz različitih zemalja i garibaldinaca-veterana,

bio je ključ obrane grada, ali se nije uspio održati. Tridesetpetgodišnji Dombrowski i drugovi ginu u boju. Oružani otpor Pariške komune, u kojem su ravnopravno sudjelovale i žene, trajao je svega sedmicu dana: najduže i najupornije se tukla radnička četvrt Belleville, a komunari su se žilavo branili i na groblju Père Lacheseu. Vojska je imala svega 900 poginulih, koje je izdašno osvetila. U dramatičnoj situaciji, uoči pada Komune, narod je pogubio 50 talaca, među kojima je bio i priličan broj popova. I za ovaj čin osveta će biti stostruka. kad je, na dan 27 marta skršen je i posljednji otpor, Mac Mahon je proglasio kako je Pariz „slobodan”.

Počele su masovne egzekucije na groblju Père Lacheseu. Krv je tekla potocima. Streljano je oko 30 tisuća komunara, a isto toliko ljudi žena i djece bilo je sprovedeno u Versailles, gdje su bili osuđivani na smrt, doživotnu robiju ili na deportiranje na udaljene otoke Pacifika, sa kojih se više nisu vratili. Pisac **Edmond Goncourt** pisao je da je krv „tako obilno prolivana, da u Francuskoj, što se tiče revolucije, treba biti miran bar sljedećih dvadeset godina.”

Marx je smatrao da je neuspješan pohod na Versailles predstavljao kardinalnu grešku, jer je izgubljeno dragocjeno vrijeme. Također je neoprostiv bio respekt prema Nacionalnoj banci (koju komunari nisu dirali, da ih ne bi smatrali lopovima, već su samo pristojno zatražili kredite, koji su im smjesta bili odobreni), a milijunima franaka, što su se u toj banci nalazili, kasnije se poslužio Thiers za plaćanje soldateske, koja je ugušila u krvi Parišku komunu. Ipak će taj prvi pokušaj uspostavljanja vlasti naroda ostati u živom sjećanju svih revolucionara i boraca za slobodu, svih protivnika krvavih obmana buržoaske vlasti. Sjećanje na komunu živjet će koliko i borba za društvenu pravdu.

Etika je estetika normalnog društva, estetika je etika socijalizma

Piše: Miodrag Cvjetičanin

U današnjem vremenu općeg društvenog kaosa i poremećenog sustava svih vrijednosti, globalno i lokalno, razvijenih i nerazvijenih, kapitalizma u recesiji i sve izvjesnijeg reciklirajućeg socijalizma, veliki je problem uhvatiti se za neko sidro, neki orijentir, polazište, odskočnu dasku, dno krize, koje još uvijek izmiče, sa kojeg bi se moglo odraziti u suvisle aktivnosti prema ostvarivim rješenjima izlaska iz živog blata nagomilanih proturječnosti. Paradigma *transurfinga*, ruskog fizičara kvantne mehanike **Vadima Zelanda**, da je područje varijantnih rješenja područje neograničene slobode iz koje se, samo po sebi nude rješenja bez prinude i nagovaranja i svake demagoške i dogmatske prisile. Iz stanja takvog osjećaja slobode, spontano se, iz dubine potisnute podsvijesti reciklira jedna stara paradigma da je estetika etika socijalizma, i to baš sada u poplavi modne potro-

šačke, konzumerističke estetike svih oblika dizajna u svim mogućim područjima djelovanja i trošenja.

Najproturječnija je činjenica da za takvo trošenje 80 posto ljudi u nas ne raspolaže minimumom financijskih sredstava, što zaoštava, do granica loma, odnos općeg i pojedinačnog, zapravo viših društvenih ciljeva i osobnih egoističnih interesa kao motivacije svakog racionalnog postupka u postupku upravljanja svake zajednice koje počinje donošenjem bitnih društvenih odluka. U takvom stanju stvarnog, a ne retoričkog siromaštva pitanje etike i estetike dobiva dimenziju biti ili ne biti. Mnoštvo svakodnevnih primjera ovog dualizma, nameće isto tako staru dilemu odnosa znanja i razumijevanja. Znanja ima i previše ali je razumijevanje manjkavo do katastrofe. U tom dualizmu znanja i razumijevanja je suština većine, ako ne i svih neusklađenosti hrvatskog društva u cjelini, svakog grada i malog mjesta pojedinačno.

Ako bi se počelo od svoje sredine, u mom slučaju splitske, onda bi se odmah "u sridu" aktualiziralo pitanje prioriteta u ostvarenju lokalnih, u ovom slučaju splitskih prioriteta, u uvjetima ograničenih mogućnosti, u ravni odnosa estetike i etike ili obrnuto jer je to uvijek klatno sa poremećenim ravnotežnim položajem i ritmom krajnjih mjernih parametara. Međutim, kakav je smisao promišljati o etici i esteticu u okolnostima splitske ili opće nezaposlenosti, a po vrsti i obilju problema i opće društvenog stanja? Je li moralno, znači etično, govoriti o esteticu u odnosu na sve nezaposlene i sve one koji preživljavaju na donjem pragu izdržljivosti? Ipak toj esteticu se sve više robuje nesuvislim izborom svoga mobitela, osobnih kola, jahti, osobnih aviona, garderobe, skijaških destinacija, svih mogućih užitaka, po cijenu žrtvovanja suosjećanja sa onima iz kontejner šopinga. Kakav je odnos etike i estetike kada si osoba na odgovornoj gradskoj funkciji, medijski prisutnoj do dosadne nametljivosti, omogućiti da svom osobnom estetskom kriteriju, a prije svega vlastitom interesu, podredi opći društveni cilj kao što je uređenje jednog gradskog detalja, uređenje zapadne obale Rive, i ostalih osobnih interesa, na račun jednog dugoročnog, globalnog cilja kao što je kandidiranje svoga grada, Splita, za Grad evropske kulture?

Iz tako odabranog prioriteta proizlazi toliko poremećaja koji rezultiraju nezadovoljstvima do masovne frustracije koja se onda mjesnom autoritetu vraća bumerangom vrijeđanja i ismijavanja. Don-obraz to dobro podnosi ali sve ima svoju granicu izdržljivosti. Kakav je odnos etike i estetika kada se površnom urbanom šminkanju politika-ntski podredi nametanje jednog skulptorskog simbola pokojnom moćniku u okolnostima višedecenijske podijeljenosti grada oko estetike toga urbanog detalja, kao što je, da konačno budemo konkretniji, donošenje odluke o vrsti fontane na vrhu splitske Rive ispred **Deškovićeve** palače? Ovaj etičko-estetski problem je svakako minoran u odnosu na neetičan odnos prema borbi za golo preživljavanje radnika jednog Uzora, jednog Brodosplita, jedne Željezare, a gradske sirotinje kojoj se približava sve više umirovljenika, da se i ne govori.

U broju 8. „Socijalizma danas“ od prosinca 2010., svojom „ekonomijom bosih nogu“ čileanski ekonomist **Manfred Max-Neef** mijenja ekonomsku paradigmu naglavačke u odnosu na službenu ekonomiju većine ekonomskih faku

lteta i instituta svijeta. Od pet ponuđenih orijentira, s aspekta estetike, intrigira najviše treća teza, mada ni ostalim nema prigovora: *rast nije istoznačan razvoju, a razvoj ne podrazumijeva nužno rast*. U uvjetima hrvatske krize to bi bio put, ne ka znanju, nego razumijevanju, što bi značilo, u uvjetima ovakvih mogućnosti, na istim financijskim ograničenjima prijeći na reforme nove, pravednije preraspodjele, a tu je upravo suština odnosa estetike i etike. Kakva je etika kad jedan **Mudrinić**, sa svojim enormnim primanjima, educira sirotinju o načinu racioniranja svojih primanja? Kakav je učinak estetike premijerkininih poruka broševima na ignoriranje opravdanih zahtjeva za prijevremenim izborima? Što bi **Kundera** rekao: „nepodnošljiva lakoća vladanja“.

Kapitalizam neoliberalnog modela vrhunarnog profita, neograničene privatizacije, sve do državnih funkcija i resursa, dijalektički gledano, postaje pozitivan samim time što konačno pokazuje i dokazuje svoju neodrživost. Socijalizam se ponovo dokazuje kao izlaz i rješenje jer je jedini dosegnuo onu granicu koja, održivim razvojem u jedinstvu sa ekosustavom, prevladavanjem razumijevanja nad arogantnim znanjem, afirmira onaj odnos: estetike kao etike socijalističkog sustava vrijednosti. SRP, koji u svom značenju sadrži pojam radnika, znači *rad*, nakon svekolike stranačke, skolastički isprazne, retorike, može sebe opravdati jedino konkretnim aktivizmom, prije svega *buđenjem zamrle klasne svijesti iz dosadašnje uspavanosti zbog nacionalističke narkoze*.

Marksizam i filozofija smanjenja ekonomskog rasta

Piše: Klara Plemen

U doba epohalne ekonomske krize i globalizacije koja teško pogađa izvjesne ekonomske grane i cijele sektore ekonomije, javljaju se pokreti i razmišljanja filozofa i antropologa koji idu u obrnutom pravcu. Neka od tih viđenja usvaja s izvjesnom dozom oduševljenja i radikalna ljevica, iako se ona pri pažljivijoj analizi pokazuju kao izrazito nemarksistički čorsokaci. Na zapadu sve više prostora i pristalica dobija filozofija francuskog antro-

pologa **Sergea Latouchea**, koja nastupa pod zastavom smanjenja ekonomskog rasta, osporavanja globalizacije, potrošnje i potrošačkog društva općenito te povratka izvorima: lokalnoj i ruralnoj privredi s ograničenom razmjenom.

Površno promatrano, smanjenje ekonomskog rasta može se činiti efikasnim odgovorom na zla našega vremena, na iscrpljivanje energetske izvora, na ekološku krizu i problem radioaktivnog ili zagađujućeg otpada pa sve do ekonomske krize.

Društveno zlo je dakle isuviše velika potrošnja. A rješenje bi se sastojalo u smanjenju potrošnje, što za sobom povlači „smanje ekonomskog rasta“. Neprestani ekonomski rast je rak koji izjeda društvo. S tim se marksisti nikad ne mogu i neće složiti, jer nije najveće pitanje rast ekonomije, već raspodjela viška vrijednosti. Ludizam i razbijanje mašina nije pomoglo radnicima u Engleskoj kao što ni građanima i malograđanima Evropske unije neće pomoći štednja energenata, ni eliminacija rasipanja vode i toplinske energije kao ni odricanje od suviše potrošnje.

Povratak prevaziđenoj lokalnoj i ruralnoj privredi, vizija svijeta i kretanja robne razmjene koja ne prevazilazi dijapazon vlastitog zvonika ne može biti lijekom protiv ogromnih ekonomskih pokreta i potresa, što ih donosi suvremenost. Ne može se protiv tsunamija sakriti u mišju rupu.

Uostalom do smanjenja rasta dolazilo je i dolazi u historiji nakon velikih i tragičnih događaja, kad nestašica natjerava ljude na prevaziđene načine privređivanja i preživljavanja. Nakon svih ratova, koji su opustošili zemlje, zatrli i onemogućili neophodne trgovačke odnose i nabavu roba, vraćalo se i vraća se (privremeno) lokalnoj privredi: ratastvu i vrtlarstvu. Žene uzimaju ponovo u ruke pletivo, umjesto centralnog grijanja prelazi se na grijanje pećicama na drva ili pilovinu, a nekadašnja prehrana djedova i očeva, koja se sastojala od velike potrošnje kukuruznog brašna ili uzgajanja domaćih životinja za vlastite potrebe, ponovo ulazi u modu, ne kao nutricionistički snobizam u potrazi za „zdravom hranom“, već kao nasušna potreba preživljavanja. To se događa samo u ratovima i građanskim ratovima – iz najveće nužde, kad su prekinuti normalni proizvodni i trgovinski tokovi i onemogućen protok roba, novca i ljudi. U tom je slučaju i nasilno ukinuta dotad postojeća podjela rada i vratilo se nekoliko decenija pa i stoljeća unazad. Najveće takvo „propadanje u prošlost“ doživjela je Evropa propašću Rimskog carstva i barbarizacijom koja je potrajala stoljećima, sve do ponovnog razvitka privrede u talijanskim municipalitetima i do pojave Renesanse, u kojoj već nalazimo jezgru buržoaske privrede.

Autodisciplina ili bulažnjenje?

Misliti da će čovječanstvo samo sebe gurnuti u provliju oskudnosti i seoske samodovoljnosti i fizičke nepokretnosti u doba ovako kolosalnog razvoja proizvodnih snaga, kako to donekle preporučuju Latouche i sljedbenici, u najmanju ruku je naivno. Pa kad bi to svjesno ili prisilno učinili izvjesni segmenti društva ili čak čitave zajednice, to ne bi bio efikasan odgovor na izazove kao ni na katastrofe uzrokovane modernitetom i neprekidnim razvojem proizvodnih snaga, koji sve više dovodi u čorsokak proi-

zvodne odnose zbog stalnog smanjenja profitne stope. Zagađenje i iscrpljivanje prirodnih sirovinskih resursa samo su popratne pojve današnje ekonomije, bazirane na neprekidnom traganju za profitom. Da se ekonomski rast može voluntaristički smanjiti i tako iscijeliti društvo i u tradicionalnoj seoskoj idili i u povratku sitnoburžoaskim vrijednostima pronaći lijek od strašnih potresa moderniteta, ljudi bi to već odavna učinili.

Kapital i njegovo funkcioniranje jeste nešto što je u rukama ljudi, ali on ih nadilazi te usmjerava i uvjetuje njihovo ponašanje – primorava ih na izvjesne čine, kao što ih prisiljava na izvjesne proizvodne odnose, u kojima dominira kapital i njegovi posjednici. Svim ostalima, ne više samo radničkoj klasi, već svim drugim učesnicima u složenom mehanizmu funkcioniranja društva i carevanja tržišta, čiji je osnovni imperativ profit, ne preostaje drugo no da se prilagođavaju datim uvjetima.

Također nisu multinacionalne kompanije ni vlasnici kapitala iznenadno pobjesnili i prestali ulagati u proizvodnju te se svojom voljom, trenutnim hrom ili iz pukog prohtjeva pretvorili u bezobzirne hazardere i okrenuli se igranju „va banque” finansijskim kapitalom, koji im omogućuje velike profite, ali i rizike totalne propasti i završavanja iza rešetaka. Na to ih je natjerao sam suvremeni razvoj kapitalizma i činjenica da ulaganje u proizvodnju donosi daleko manje, sporije i rizičnije profite, nego ulaganje u hazarderske finansijske špekulacije, od kojih mnogi propadaju, ali mnogi igrači i ogromno profitiraju. Što su takva rizična ekonomska ponašanja urodila novom epohalnom svjetskom krizom, propadanjem tisuća radnih mjesta, opustošenjem i nestankom cijelih gradova nastalih oko proizvodnih pogona ili ljudskih nastambi, za koje njihovi kupci nisu bili više u stanju otplaćivati dug, ne predstavlja drugo nego neizbježan smjer kretanja zrelog, štoviše senilnog kapitalizma, koji je odavna prešao svoj zenit i bliži se vlastitom kraju. Još je gore što su investicijske banke, koje su u kapitalizmu kao i sva druga privatna društva, hazardirajući novcem

klijenata u trgovini „paketima” rizičnih bankovnih usluga, nakon kraha, koji je zaprijetio efektom domina cijelom privrednom sistemu, spašene državnim novcem. A to znači da su spašene sredstvima koja su stvorili svi – odnosno u većini slučajeva oni koji su najpredanije radili te sa finansijskim špekulacijama nisu imali nikakve veze. Slabo koriste opravdanja i krilatice investicionih ustanova, kako je svaka investicija ustvari ruski rulet.

A na kraju svake civilizacijske faze postavlja se poznata dilema – ili radikalna promjena na bolje i novo – uspostava novih odnosa u proizvodnji i društvu – ili barbarstvo. To barbarstvo imamo već danas na djelu u sve brutalnijem vidu tržišnog darvinizma, dok je socijalizam više nego ranije u svijesti ljudi daleka, ali ne i nemoguća perspektiva. Uostalom radi se o društvu u kojem će čovjek čovjeku biti doista „socius”, drug i suradnik, a ne takmac i neprijatelj, vuk.

Odgovor zašto su nazovisocijalizmi propali kompleksan je i izlazi izvan zadanih okvira diskusije, iako je jednostavan. Baš zato što su bili *tobožni* socijalizmi, nastali na marginama svjetske proizvodnje, nisu mogli – nasuprot kapitalizmu koji je trajao više stotina godina, pa ako se počne računati s kineskim i kalifatskim društvom, čak čitav milenij – kroz samo nekoliko decenija, koliko su postojali, uz brojne neprijatelje i teška ratna stradanja, istovremeno u dovoljnoj mjeri izmijeniti vlasničke odnose te razviti i izgraditi koliko samu proizvodnju toliko i proizvodne odnose i ljude koje u njih stupaju, da ih sveproždirući kasni kapitalizam ne bi ponovo progutao.

Poblje o smanjenju rasta

Teorija smanjenja rasta nije samo naivna, već ide na ruku održanju kapitalizma i suvremene organizacije društva i društvenih odnosa. Pa ukoliko jeste lako složiti s Latouchem da je bolje imati svega dva para čestitih cipela, umjesto deset koje malo vrijede, nije tako jasno tko će biti regulator potrošača, koji će brojati s koliko pari cipela netko raspolaže? Zar će se to odlučivati putim municipalitne demokracije – na zboru svih stanovnika mjesta? I što onda prigovarati totalitarizmima, koji su se grubo miješali u najprivatnije odnose među ljudima? Tko će im braniti da putuju i komuniciraju – što Latouche također smatra nepotrebnim rasipanjem, kad je dovoljno komunicirati internetom, ne izlazeći iz kuće i trošeći daleko manje energije no na stvarnom putovanju. No, nisu li, upravo očitije nego ikad, posljednji deceniji pokazali da ponuda stvara potrošnju, a ne obratno? Ljudi ne bi kupovali toliko cipela, kad one ne bi bile vrlo pristupačne po cijeni i ne bi odlazili na putovanja, kad ista ne bi bila intenzivno nuđena i cijenom dostupna, a sve to još ne znači da društvo ekonomski raste i da se bogati. Štoviše, podaci evropskih statističkih ustanova posljednjih godina pokazuju upravo suprotno.

Prema podacima Eurosta 81 milijun stanovnika Evropske unije (17 posto njenog ukupnog stanovništva iz 27 država) živi ispod praga siromaštva. U Španjolskoj se taj postotak penje na 19,6 posto, u Velikoj Britaniji je nešto manji 18,6 posto još je manji u Njemačkoj 15,2 posto te u Francuskoj 13,1 posto, dok je u Italiji ponovo visok i iznosi 18,7 posto. Tome treba dodati još 42 milijuna gra-

dana Evropske unije koji nisu u stanju plaćati račune komunalija, iz čega proizlazi da je ekonomska situacija EU bliža teškoj, da ne kažemo katastrofalnoj. Nikako takvoj iz koje bi izlaz bio smanjenje ekonomskog rasta, osim ako se ne želi propasti u srednji vijek.

Ništa bolje se ne piše ni budućim generacijama, jer je prvi put nakon sto godina prekinut generacijski napredak: sinovi će biti siromašniji od roditelja. A novina je da danas nisu sirotinja samo oni koji nemaju posla, već i oni koji ga imaju, ali je nedovoljno plaćen. Mladi koji su izišli na ulice u Rimu, Londonu, Parizu, Ateni i Madridu to sasvim dobro znaju i protiv toga se bune. Dakle, smanjenje rasta, ne doduše u Latouchevom viđenju, je i te kako u toku u cijeloj Evropi i sve zemlje EU-a ili bilježe jako slab rast ili čak ekonomski pad. S druge strane profit još uvijek postoji i bogati su svakim danom sve bogatiji, u stanju su da troše sve više. A to se događa, jer su direktne i indirektne nadnice odnosno plaće (u platnoj vrećici) sve mršavije. Indirektne su nadnice, odnosno plaće i takozvani *welfare state* također sve izloženije redukciji, pa su zdravstvo, školstvo, lijekovi, penzije, invalidnine i sve druge vrste socijalnih usluga podložne stalnoj redukciji i postaju sve nedostupnije milijunima koji žive od vlastitih plaća.

Zbog toga što je cijena nadnice smanjena i stisnuta ispod svoje vlastite vrijednosti, to jest niža je od cijene sveukupne standardne potrošnje radnika ili namještenika. Kako bi se održao samo prethodni standard, treba raditi znatno više, naravno ukoliko postoji posao jer sa stopom nezaposlenosti, koja stalno raste, već je sreća da uopće ima posla.

U takvoj radnoj situaciji govoriti o smanjenju rasta znači rugati se onima koji moraju pristati na ovakve proizvodne odnose.

Problem naime nije privredni rast nego u čiju korist ide taj privredni rast. Središnje pitanje nije koliko se pro-izvodi, već s kojim ciljem i na koji se način proizvodi. U kapitalizmu je proizvodnja robe podržana proizvodnji profita – viška vrijednosti. Motor cijelog mehanizma nije proizvodnja kao takva, već proizvodnja i prisvajanje profita odnosno viška vrijednosti od strane privatnika, tj. vlasnika proizvodnih sredstava.

Ono što je neopohodno promijeniti jeste način raspodjele, odnosno prisvajanja profita, što drukčije rečeno znači da treba promijeniti sadašnje proizvodne odnose. Ukinuti današnju realnost, da izvjesna klasa proizvodi viškove, profit, koji joj ne biva vraćen ni kroz plaću ni kroz garantirane društvene usluge (školstvo, zdravstvo, penzije itd.), dok jedna druga kasa postaje vlasnikom proizvedenih viškova, odnosno profita. Smanjenjem ekonomskog rasta neće se promijeniti ni proizvodni odnosi ni kapitalizam.

Izići iz kapitalizma

Izići iz kapitalizma, nadrastiti ga, bila bi spretna formula da se ukaže na jedan vrlo težak i dug historijski proces, koji bi podrazumijevao eliminaciju kapitalista, zabranu privatnog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju, što Latouche i njegovi sljedbenici negiraju. Jer po njima marksizam, kao i kršćanstvo i uopće cijela zapadna civilizacija, počiva na disharmoničnom odnosu čovjeka i žive i nežive prirode. Nije potrebno „prati **Marxa**” koji u prvoj kao i u trećoj knjizi *Kapitala* govori o konstantnom uništavanju izvora bogatstava ili plodnosti zemlje, što razvitak kapitalizma donosi zemlji i njenom fertilitetu (*Kapital*, knjiga prva, poglavlje XIII., i knjiga treća, poglavlje LXVII.).

Socijalizam nije shvaćen samo kao način ukidanja eksploatacije čovjeka od strane drugog čovjeka, već i kao način stvaranja drugačijeg i pravičnijeg odnosa čovjeka s prirodom. Ljudski se razvoj može zamisliti samo u tim okvirima: „Sloboda u toj oblasti (razvoj potreba u socijalizmu) može biti sadržana samo u onome što socijalizirani čovjek, to jest udruženi proizvođači mogu regulirati na racionalan način u organskoj razmjeni s prirodom. Oni to zajednički kontroliraju, umjesto da njima upravlja slijepa sila: oni treba da obavljaju vlastitu funkciju uz najmanju potrošnju energije i u uvjetima koji su najpogodniji i najprihvatljiviji za njihovu ljudsku prirodu” (Marx, *Kapital*, knjiga III., poglavlje LXVIII.).

Prema tome, marksizam i ekologija su nerazdvojni, jer marksizam prodiere u sam korijen proizvodnje, odnosno zadire u odnose iskorištavanja, kako čovjeka tako i prirode – to jest njegove prirodne okoline – ujedinjujući kritiku tih odnosa sa ukazivanjem na način njihova prevladavanja.

Ograničiti izlazak iz kapitalizma na smanjenje ekonomskog rasta jednako je kao oboljelom od malarije preporučivati liječenje mineralnom vodom. Bolest ostaje, jedino se sprečava eventualna trenutna dehidracija organizma.

Ostaje pitanje zašto je za marksiste povećanje produktivnosti ljudskog rada pozitivna kategorija?

Zato što zahvaljujući tom povećanju ne rastu samo potro-

šačka dobra, već se smanjuje i radno vrijeme neophodno za njihovu proizvodnju: što to omogućava ne samo potpuno zadovoljavanje i kvalitetno uvećanje doista ljudskih potreba (vidi **Agnès Heller**), već stvara i mogućnost oslobađanja vremena za život i udovoljavanje složenijih životnih potreba u drugim sferama života, širim od proste reprodukcije onog što je za život neophodno. U oskudnom društvu, koje pati od neprekidnog siromaštva, ne može se organizirati nikakvo društvo „slobodnih i jednakih ljudi.” A da bi se do toga došlo sam je Marx odavno napisao da je apsolutno neophodan „preduvjet za to” svjetsko tržište ili drugim riječima - razvoj proizvodnih snaga na svjetskoj razini, jer bi se u protivnom slučaju samo „učinila općom bijeda, a sa stanjem stalne oskudnosti ponovo bi započeo sukob oko neophodnih dobara i ponovo bi se vratilo sve staro smeće” (Karl Marx, *Njemačka ideologija*).

Stoga dakle, u prethodnim društvenim formacijama kao ni u društvu smanjenog ekonomskog rasta ne bi mogla biti ostvarena nikakva hipotetička zajednica slobodnih ljudi jednakih u pravima. Čak po Marxu i sami oblici stvaranja monopola i gigantizacije proizvodnje dolaze u sukob s kapitalističkim privatnim vlasništvom kao takvim i na taj način favoriziraju dalji razvitak društva i prijelaz na eksproprijaciju kapitala od strane društvenih snaga te nestanak kapitalista i prelaz u drugu, moguću višu društvenu fazu. U stanju stalne oskudice to nije (bilo – kako je pokazuala nedavna historija) moguće. Zato je ne samo naivno već i negativno i štetno težiti zaustavljanju ekonomskog rasta i zaustavljanjem porasta proizvodnje.

Što ćemo s Latouchem?

Naravno porast proizvodnje ne znači opravdavanje eksploatacije i uništavanja prirode i njenih resursa do krajnjih granica, kao što ne uključuje ni eksploataciju ljudi i njihovog rada i radne sposobnosti do mogućih granica izdržljivosti. To su negativne i nakazne pojave kasnog kapitalizma, kojima se na sve načine treba suprotstavljati. Boriti se protiv njih onim načinima koji su u datom času najefikasniji.

S Latouchem se možda možemo složiti da iz glave ljudi treba „izbiti ekonomski čekić” i da ne treba cijelom svijetu nametati zapadnoevropski razvojni model. Možemo se složiti u onome u čemu se Latouche slaže s **Ivanom Iličem** i njego-

vim istomišljenicima, da je neprimjereno nametati cijelom svijetu kulturni imperijalizam zapada i njegovo shvaćanje razvoja. Možda se možemo složiti i sa univerzalizacijom pluralizama u ekonomskom razvoju, ali nikako i nikad sa zaustavljanjem razvoja i rasta, jer samo razvojem proizvodnih snaga čovjek razvija i unapređuje ne samo uvjete vlastitog života (tehničke, fizičke), već ostvaruje mogućnosti vlastitog usavršavanja i rasta kao individue i kao društva u sferi nadgradnje (koja je veća, odnosno bogatija, što je razvijenija baza, odnosno proizvodnja). To nipošto ne znači zauzimanje za jednosmjernan razvoj kapitalističkog društva, ni takvog načina proizvodnje, kojem je profit bez obzira na cijenu, jedini i isključivi cilj. Takvo usmjerenje razvilo je jedan dio planete po cijenu velike kontaminacije, a na drugom ostavilo i ostvarilo pustoš, zaostalost, rat i očaj i beskonačnu bijedu.

Cilj socijalizma je bogatstvo ne pojedinca, stečeno pljačkom drugih ljudi i planete te dereguliranom tržišnom utakmicom, već harmonično blagostanje cijelog društva univerzalno raspoređeno. Bogatstvo raznolikosti te individualnih i kolektivnih sloboda, bez sakaćenja i pustošenja mrtve i žive prirode u ljudskom okruženju ne postiže se ograničavanjem ekonomskog rasta već preusmjerenjem rasta i revolucioniranjem proizvodnih odnosa. Odgovori su dati već odavno – treba ih samo moći i htjeti primijeniti.

PRISTUPNICA

SOCIJALISTIČKA RADNIČKA PARTIJA HRVATSKE (SRP)

Ime i prezime: _____

Godina rođenja: _____

Adresa stanovanja: _____

Kontakt telefon: _____

E-mail: _____

Pristupnicu pošaljite poštom na:
Socijalistička radnička partija Hrvatske,
Pavla Hatza 14, 10 000 Zagreb

Serge Latouche

Pratite naše međunarodne aktivnosti kao i događanja u svjetskom radničkom i komunističkom pokretu

www.solidnet.org

Iz stranačkog života

Aktivnosti SRP-a u svibnju

Ruke okovane kapitalizmom, noge sputane oportunistom

Svibanj, eto tako se poklopilo, na-prosto obiluje povijesnim datumima važnima za radnički pokret u Hrvatskoj i svijetu. To u jednoj mjeri odredi naše javne nastupe u tom mjesecu (npr. prvomajska druženja), a još i kad se nametnu nove teme iz svakodnevne političke prakse, raspored aktivnosti i redci u ovom glasilu su – zgusnuti.

Počevši od prvog dana obilježenog crvenim na kalendaru, kada smo diljem Hrvatske obilježili međunarodni praznik rada koji se slavi u znak sjećanja na tešku i permanentnu klasnu borbu i žrtve u radničkom pokretu, SRP je nastavio uporno, u skladu sa svojim mogućnostima, pomagati procese emancipacije i osvještavanja radnih slojeva društva. To je izuzetno teška, ali časna zadaća. "Jedno je umrijeti pod tiranijom koja te ugnjetava streljačkim vodom, a drugo životariti pod tiranijom, koja te ugnjetava lakom dobrohotnošću i oportunizmom onih koji na nju pristaju. U prvom slučaju može se uzeti pušku ili maškin i boriti se. U drugom slučaju ne može se ništa!" **Filippo Buonarroti** je tako prije dvjesto godina sažeo problem djelovanja u uvjetima hijerarhijskih odnosa koji mogu riješiti samo dva faktora uvjetovana klasnim odnosima: glad ili svijest. Prvi rada socijalne pobune, a drugi kreira političke alternative. Mi smo socijalističku alternativu u svibnju zagovarali i promovirali reagiranjima povodom posljednjih intervencija NATO-a u Libiji i Pakistanu te javnom ocjenom Kerumove politike u Splitu, participirajući na međunarodnim konferencijama lijevih partija te afirmirajući civilizacijske vrijednosti antifašizma.

Zagrebački SRP na prvomajskom druženju

1. Maja u Maksimirskom perivoju

Gradska organizacija SRP-a Zagreba organizirala je propagandnu akciju u okviru tradicionalnog prvomajskog okupljanja građana Zagreba u Maksimiru. Nedaleko od glavnog ulaza u Maksimir, na vrlo prometnom mjestu, postavljen je transparent na kojem je prikazana „Piramida kapitalizma”. Ova slika, prvi put tiskana 1911. godine, privukla je veliku pažnju građana koji su mahom zastajkiivali i čitali poruku koja je iz transparenta proizlazila. Većina komentara je bila: „Ništa se nije promijenilo za tih 100 godina kapitalizma”.

Gradnoga materijala. Rezultat uspjele akcije je viđen i na web stranici stranke: samo u toku noći na 02. svibnja web stranicu je otvorilo 475 posjetitelja.

SRP ugostio Samira Amina i Kin-ichi

Ovogodišnji zagrebački Subversive Film Festival ponovno je doveo u Hrvatsku niz uglednih svjetskih marksista. Bila je to prilika da se realizira susret **prof.dr. Samira Amina**, poznatog teoretičara antikolonijalizma i trenutno predsjednika Svjetskog foruma za alternative (Senegal), u pratnji **prof.dr. Lau Kin-ichi** sa sveučilišta Lignan (Kina), s drugovima iz jedine marksističke partije u Hrvatskoj.

U višesatnim razgovorima drug Samir Amin se osvrnuo na recentne događaje u Sjevernoj Africi, ocjenjujući ih antiimperijalističkima pa stoga i potencijalno antikapitalističkima. Također, izložio je svoje ocjene aktualnih tendencija u svjetskom radničkom i komunističkom pokretu te nas je upoznao s naporima Svjetskog foruma za alternative u stalnom mobiliziranju lijevih snaga i jačanju socijalnih pokreta diljem svijeta. Dr. Lau Kin-ichi je komentirala specifičnosti razvoja suvremene Kine, posebno naglašavajući važnost poticanja razvoja ruralnih sredina i balansiranja kapaciteta između takvih područja i prostora obilježenih snažnom industrijalizacijom i urbanizacijskim procesima, što krije ključ jačanja domaćeg tržišta. Naši dragi gosti su sa velikim zanimanjem popratili osvrt druga **Piješe** na situaciju u Hrvatskoj, te su potakli široku raspravu o izazovima koji stoje pred SRP-om. U tom kontekstu dogovoreni su i određeni oblici suradnje s njima te partijama i institucijama čiji su članovi i koje predstavljaju.

SRP u Kumrovcu 2011.

Dan mladosti – dan radosti

Uz predstavnike svih mogućih organizacija koje poštuju lik druga **Tita**, iz svih bivših republika i drugih zemalja, bili su i predstavnici organizacija Socijalističke radničke partije iz Zagreba, Pule, Siska, Plaskog i drugih gradova.

Bila je to prilika za susret sa starim i novim prijateljima, slušanje i gledanje lijepog programa, te upoznavanje novih mladih simpatizera SRP-a.

PLJEŠA U RAZGOVORU S MLADIMA

Povodom 4. maja – smrti druga Tita

Vladimir Kapuralin, član predsjedništva pulskog Društva „Josip Broz Tito“ i zamjenik predsjednika Socijalističke radničke partije Hrvatske, pred okupljenim Puljanima i antifašistima, polažući vijenac na spomenik palim borcima i žrtvama fašizma u Titovom parku, istaknuo je:

“**Tito** je organizirao pokret otpora zahvaljujući kojemu je pobijeden fašizam, odupro se pokušajima nametanja tuđe volje čime je Jugoslavija ostvarila samostalnost, sudjelovao je u osnivanju pokreta nesvrstanih te je pod njegovom inicijativom Jugoslavija krenula putem samoupravljanja koje je radnom čovjeku omogućilo da postane subjektom odlučivanja o rezultatima rada i kreatorom vlastite sudbine.”

Također, Kapuralin je dodao i da su radni ljudi dozvolili da im bude oteto sve što su samoupravljanjem postigli. “Napuštanjem pokreta nesvrstanih postali smo instrument tuđih interesa i suučesnici onih koji ubijaju djecu i

žene te bombardiraju škole i svatove”, zaključio je i ukazao na svijetli primjer izdavanja kovanice od dva eura s likom narodnog heroja **Franza Rozmana** i petokrake koji je pružila Slovenija.

Promocija knjige Slavko Mrkić: Josip Broz Tito o ratu i politici

27.05.2011. u dvorani zgrade u Hatzeevoj 16, održana je promocija knjige prof.dr. **Slavka Mrkića** „Josip Broz Tito o ratu i politici“. Izdavač je Savez udruženja boraca Narodno-oslobodilačkog rata Beograd, 2008.

O knjizi su govorili: **Ivan Plješa**, predsjednik SRP-a, **Stjepan Šafran**, politički tajnik SRP-a, **Zvezdana Lazar**, predsjednica Gradske organizacije SRP-a Zagreb, te autor prof.dr. **Slavko Mrkić**.

PROMOTORI S AUTOROM

Za ovu knjigu se može reći: „Ispred čitaoca su na 372 strane činjenice i dokumenti, prilozi i citati, fotografije i svjedočanstva, pa tu nema prostora za simpatije i animozitete, ideološke predrasude i revanšističke teorije, već realno, prije svega, naučno sagledavanje ličnosti.“

Osnovana Mreža Evropske ljevice za Balkan

U Sofiji (Bugarska) je od 27. do 29. maja 2011. održana osnivačka konferencija širenja organizacija Evropske ljevice za Balkan. Konferenciji su prisustvovali predstavnici: Bugarska Ljevica (domaćin); Pokret Otpora 23. Sепrembar, Bugarska; SYNAPIMOS,

EuropeanLEFT

FOUNDING MEETING OF THE EL BALKAN NETWORK:
THE EU, THE BALKANS AND THE CRISIS

Sofia, 27-29 May 2011

Grčka; AKOA, Grčka; Antinacionalistička i antimilitaristička inicijativa, Grčka; Nova Ciparska Partija, Cipar; Ujedinjena Ciparska Partija (BKP), Cipar; Komunistička Partija Austrije (KPÖ), Austrija; Rosa Luxemburg Stiftung, Fondacija Rosa Luxemburg Ured za Jugoistočnu Evropu, Srbija; Socijalistička Partija Makedonije, Makedonija; LENKA Pokret za Socijalnu Pravdu, Makedonija; **Socijalistička Radnička Partija Hrvatske (SRP)**, Hrvatska

Konferencija je bila podijeljena u četiri tematska područja:

1. Militarizacija i borba za mir

Obuhvaćala je: prisustvo NATO-a u regiji, borba protiv prisustva stranih vojnih baza i proturaketnog štita, evropska sigurnost i mirovna pitanja.

2. Učinci krize i borba za socijalni razvoj

Obuhvaćala je: učinci krize i ekonomska situacija u regiji, siromaštvo i nezaposlenost u balkanskim zemljama, naš prijedlog socijalne zaštite i zapošljavanja.

3. Demokracija i antifašizam

Obuhvaćala je: represivni zakoni i akcionarna kampanja protiv lijevih progresivnih snaga u članicama EU, ali i u zemljama koje nisu u EU, uspon ekstremnih desnih partija i neofašističkih organizacija, isključenje ljevice iz javnog političkog dijaloga u medijima.

4. Imigracija u Evropi i Balkanu

Obuhvaćala je: Evropska imigracijska politika i Frontex, planovi o gradnji “Zida srama” na sjeveroistočnoj Grčko-Turskoj granici, trgovina ljudima, situacija u zemljama izvan Schengenske zone, alternativni prijedlozi Ljevice.

Zamjenik predsjednika SRP-a, **Vladimir Kapuralin**, iskoristio je priliku da na konferenciji upozna prisutne drugove i sa djelovanjem nedavno osnovanog Koordinacionog odbora komunističkih i radničkih partija sa prostora bivše Jugoslavije.

Također, drug **Kanzleiter** dao je važnu informaciju: u Beogradu je otvoren ured Fondacije Rose Luxemburg za jugoistočnu Evropu.

Izjave za javnost u svibnju

SRP Vam čestita 1. Maj

Danas kad obilježavamo 1. Maj, dan solidarnosti radnih ljudi, u znak sjećanja na izvojevana dostignuća radnika u krvavoj borbi za ono što im pripada, šaljemo topli prvomajski pozdrav radnicima, nezaposlenima, onima koji rade, a ne dobivaju za svoj rad plaću, onima koji su na radnom mjestu šikanirani, omalovažavani i ponižavani, onima koji ne znaju da li će im sutra biti produžen ugovor o radu, onima koji ne znaju da li će im sutra biti isključena struja zbog nepodmirenog računa ili će možda biti deložirani, onima koji nakon školovanja ne mogu dobiti posao, onima koji nakon završenog radnog vijeka ne mogu normalno živjeti od zaslužene mirovine, onima koji... da, i svima onima koji "imaju" Hrvatsku, a nemaju je. Dakle, činimo to u prijelomnom trenutku, kada je radni čovjek napušten od doslovce svih državnih institucija i subjekata, pa i od "svog" subjekta, tj. sindikata. Notorno je da od 90-tih na ovamo u Hrvatskoj nema relevantnog klasno-orijentiranog sindikata, već imamo "SIZ-ove" (Sindikalne Interesne Zajednice), kojima je glavna preokupacija zbrinjavanje vlastitog profesionalnog osoblja. Posebnost ovogodišnjeg Prvog Maja je da su i takve interesne zajednice u stanju nadmašiti same sebe oportunističkim odustajanjem od organiziranja prvomajskog okupljanja građana u glavnom gradu, da bi se dodvorili vladajućima. Time su konačno pale sve maske, a radnici moraju ili prihvatiti daljnju eksploataciju ili ovladati rezultatima svoga rada, što zahtijeva klasno osvještavanje i visoki stupanj solidarnosti svih koji žive od svog rada.

Podsjećamo da živimo u trenutku kada je kapitalizam iscrpio svoju povijesnu ulogu, a učestale krize koje zahvaljujući neoliberalnoj doktrini postaju dio globalnog procesa, jačaju njegovu agresivnost.

U takvim okolnostima gospodari svijeta izlaz pokušavaju naći, kao i uvijek do sada, nametanjem svoje volje prijetnjama, ucjenama i vojnim intervencijama.

Posljedica takvih društvenih odnosa je širenje jaza između onih koji imaju previše i onih koji nemaju ni za opstanak, koji je bez presedana u novijoj povijesti. Osim radnika prekomjerno se

eksploatiraju i prirodni resursi, a ugroženi su i sami uvjeti opstanka, što aktualizira davno izrečenu misao pionira radničkog i revolucionarnog pokreta, kako je budućnost čovječanstva alternativne: socijalizam ili barbarstvo.

Vladimir Kapuralin, zamjenik predsjednika SRP-a, 1. svibnja 2011.

Reagirane na događaje u Libiji i sramotno ponašanje hrvatske diplomacije

„Hrvatska i NATO u cjelini žale za svakom nedužnom žrtvom u konfliktima u Libiji. Ciljevi zračnih napada su vojne prirode.“ priopćava Ministarstvo obrane RH, nastojeći valjda ublažiti stravičan dojam nakon razbojničkog ubojstva **Gadafijevog** sina i troje unučadi.

Sve su to odvratne fraze koje su posve razumljive sa američke strane, koja u Libiji ostvaruje svoje imperijalističke interese i ne ferma živu silu, a kamoli neku etiku. Ali kako to razumjeti sa hrvatske strane? Gdje je tu interes Hrvatske? Zašto Hrvatska da okrvavljuje svoje ruke?

U skladu sa svojom važećom strategijom nacionalne sigurnosti, SAD mimo međunarodnog prava i svakog poštivanja pravde teroriziraju svijet, kako bi osigurali kontrolu nad svjetskim resursima, prije svega naftom i očuvali svjetski imperijalistički poredak sa njima na čelu.

Konkretno, u Libiji u nastalom metežu žele osigurati nove adrese s kojima će potpisivati ugovore o eksploataciji nafte i to vide u pobunjenicima, jer Gadafi to do sada nije dopuštao, već je dio te prirodne dobrobiti usmjeravao na razvoj zemlje i životni standard Libijaca. Sa stanovišta američkog imperijalnog pogleda, Gadafi je počinio dva „ grijeha“: ne dopušta Amerima monopol nad libijskom naftom, a drugi što je dio tog bogatstva, osim što je i sam raskošno živio, usmjeravao u besplatno obrazovanje, zdravstvo i stanovanje i u libijskim plemenskim uvjetima stvarao pravednije društvo. Opće je poznato da je u mnogo čemu i uspio jer Libijci žive bolje čak i do tri puta u odnosu na druge arapske narode. Naravno, u tome je američka imperijalna neman prepoznala miris „socijalizma“ i to je drugi razlog prema kriterijima njihove strategije nacionalne sigurnosti da se Libija i Gadafi zbrišu. Riječ je dakle o jednostranoj i gruboj agresiji na jednu

suverenu zemlju i jedan poredak, a ni pošto da se išta i ikoga tamo brani, a najmanje civili, nego da se osvaja i uništi nominiranog neprijatelja, ali i svakoga tko se na tom putu nađe.

To je bestijalno i tu ne može stajati ni jedan drugi izraz. Ali što sa tom bestijalnošću ima osiromašeni hrvatski narod, umoran od fraza i ratova? Zašto da se hrvatski narod svrstava na stranu moćnog tirana umjesto na stranu sebi ravnima, pa time i objektivnim, prijateljima. Naravno da ne treba, ali politiku ne kreira narod, nego kasta koja je i sam narod porobila i svoje kastijske interese proglašava interesom cijelog naroda. Samo osakaćeni um kaste, u izrazu smiješnog ministra vanjskih poslova, može tvrditi da je američko ubijanje civila i ogromna ratna razaranja, put u slobodu i demokraciju libijskog naroda. Samo isprazni i lice-mjerni diplomatski um, u izrazu predsjednika Republike, može izjaviti da Hrvatska i SAD teže istim vrijednostima. Znači li to da svi mi opravdavamo i na svoju savjest primamo sve ubijene civile i uništenu imovinu u Libiji, kako bi američke korporacije nakon pogroma mogle u miru potpisivati ugovore o nesmetanoj eksploataciji nafte u Libiji a naša kasta i dalje u zaštiti velikog gospodara šepuriti se na vlasti. Gdje je tu moguće prepoznati pravednost gospodine Predsjedniče? A niste li upravo Vi na toj čarobnoj riječi dobili predsjedničke izbore?

Sa indignacijom odbacujemo tu sramotnu i vazalsku politiku, koja hrvatski narod prikazuje svijetu onakvim kakav on to u najvećoj većini nikada nije bio, niti to jeste, i koja nam u krajnjoj liniji ne koristi. Naprotiv, svijet nas zna iz **Titovih** vremena uvijek svrstane uz siromašne i porobljene narode u borbi za dekolonizaciju i mir u svijetu, poštivanje granica i suverenosti naroda i zemalja i nesvrstavanje s imperijalističkih silama, i to i dalje od nas očekuje.

Ivan Plješa, predsjednik SRP-a, 2. svibnja 2011.

Kerum Tuđmanu zahvaljuje spomenikom

Socijalistička radnička partija (SRP) se protivi prijedlogu splitskog gradonačelnika o podizanju spomenika **Franji Tuđmanu** na splitskoj rivi!

Ono što nam je u potpunosti jasno, u ovo predizborno vrijeme, jesu razlozi **Željka Keruma** koji bi htio biti veći pop od pape, zapravo veći hadezeovac

od svih ostalih. Naime, vođen lošom procjenom i bizarnim politikantski naumom da se na pokojnom Tuđmanu, koji bi da je danas živ imao iznimnih problema sa Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu, prikupi koji mršavi politički poen nije i jedini razlog. Onaj pravi je da bi Kerum ustvari htio sebi „podići“ spomenik, a kojim bi ujedno zahvalio i svome velikome dobrotvoru i meceni Franji Tuđmanu, jer ga je ovaj, od jednog malog trgovačkog pomoćnika u bivšem sistemu, u par godina ratno-profiterskog mešetarluka „preveo u visoko društvo“ – tajkuna koji danas gazi po novcu bez da ga je itko ozbiljnije zapitao otkud mu, a kojim onda kupuje društvenu i političku poziciju, trenutno, mjesto gradonačelnika drugog grada u Hrvatskoj, premrežuje svojom rodbinom i prijateljima mnoge upravljačke strukture vlasti i poduzeća, a cijeli grad svojim privatnim interesom!

Ozbiljno se pitamo: dali je za sve to dovoljan samo jedan spomenik?

A da bi taj spomenik na splitskoj rivi bio pravi kulturocid ne treba puno ni političke mudrosti, niti urbanističke stručnosti, ni estetske istančanosti. Bilo bi to nasilje nad licem ovog grada, nad rivom za koju poznavatelji kažu da je treća po ljepoti u svijetu.

Ujedno, Tuđman ne zaslužuje spomenik iz prostog razloga što je devedesetih godina bio glavni „arhitekt“ i najodgovorniji za ordinarnu prevaru i pljačku stoljeća svog naroda kada je obećao zemlju blagostanja, koja je vođena njegovom doktrinom i politikom ovih dana dovedena do samog ruba katastrofe.

Treba podsjetiti i na to da je još nedavno, zamagljujući time loše stanje u državi, kao i Kerum danas u Splitu, i bivši, a sada pritvoreni, premijer **Ivo Sanader**, ubacio splićanima „kost za glodanje“ istom ovom idejom o gradnji spomenika F. Tuđmanu na rivi.

Ono što nam nije i nikada neće biti jasno, jeste da ni nakon desetljeća upornog zalaganja, mnogih peticija, zahtjeva i apela SRP-a pa i SAB-a i drugih organizacija, gradskim vlastima da se vrati ulica „Prvog splitskog odreda“, spomen na strijeljanu splitsku mladost, koja je početkom fašističke okupacije u II. svj. ratu, gotovo goloruka krenula u borbu za slobodu svoje domovine i doživjela tragičan kraj, neprihvatljiva je činjenica uporne šutnje i ignoriranje svih dosadašnjih gradskih vlasti, koje ni jednom nisu niti odgovorile na zahtjeve, a kamoli pozitivno riješile ovaj

slučaj. To govori o besćutnosti vlasti i neciviliziranom odnosu prema stvarnim žrtvama rata, koje po njima ne zaslužuju povrat imena ulice, uklonjene dolaskom tzv. demokratske vlasti.

Ranko Adorić, predsjednik Gradske organizacije SRP-a Split, 11. svibnja 2011.

Izjava Mladih socijalista SRP-a povodom smrti Osame Bin Ladena

Dana 2. maja 2011. godine vlasti Sjedinjenih američkih država objavile su smrt **Osame Bin Ladena** tokom vojno-obavještajne operacije u Pakistanu. Mnoge pojedinosti tog događaja ostaju nejasne, od načina kojim je identificiran od njegove navodne sahrane u moru, koja onemogućava buduće ispitivanje tijela. Uzimajući kao točne sve podatke koje su vlasti SAD-a prenijele javnosti i bez analize njihovog sadržaja možemo doći do ponekih zaključaka:

SAD nastavlja sa politikom ne obaziranja na vlastite „saveznike“, de facto vodeći ratne operacije na njihovom teritoriju bez njihovog odobrenja.

SAD nastavlja politiku „ciljanih ubojstava“, zaobilazeći bilo kakav prijed sudjenja optuženika za krivična djela (to se najbolje vidi iz činjenice da nitko od prisutnih u napadnutoj zgradi nije preživio, iako se znalo da je u njoj bilo i djece). Na taj način eliminiraju neugodne svjedoke svojih djela.

SAD ne misle prestati sa vojnim operacijama u inozemstvu u cilju rješavanja unutarnjih problema.

Povijest koja stoji iza Bin Ladena i sadašnjeg Afgansko-Pakistanskog rata veoma je značajna za shvaćanje trenutnog stanja u većinski muslimanskim zemljama. U nastojanju SAD-a da iskorijeni tokom „hladnog rata“ sve napredne i revolucionarne snage koje su prijetile svrgavanjem režima američkih marioneta i na taj način miniranju utjecaja SAD nad tim strateškim teritorijem, SAD su ekonomski, politički i vojno podržavale najreakcionarnije i najnazadnije sile koje su se borile protiv „bezbožnog komunizma“. Još prije trenutka kad je SSSR odlučio vojno intervenirati u Afganistan 1979. godine SAD su podržavale Afganske pobunjenike preko Pakistanskih tajnih službi, a nakon sovjetske intervencije direktno podržavale pobunjenike i dobrovoljce koji su stizali iz arapskih zemalja. Među tim dobrovoljcima bio je mladi

Osama Bin Laden, sin bogatog građevinarara koji je s vremenom postao simbol najnazadnijeg „političkog islama“.

Osama je 1991., za vrijeme američkog napada na Irak, shvatio da se SAD služe lokalnim režimima za vlastite interese i objavio svoj vlastiti „Džihad“ protiv „Zapada“.

Sve ostalo je više manje opće poznato. Sve to nam govori da se danas SAD u svojoj dekadenciji bore protiv franke-nštajnskih monstruma koje je sama Amerika stvorila ili uzgojila, počevši od **Sadama Huseina**, preko **Mubarka** do Bin Ladena. Amerika sama proizvodi svoje neprijatelje protiv kojih šalje bombe i tuđe vojske.

Bez obzira na sve te pokušaje jedan novi ciklus je započeo u svjetskoj povijesti, a Amerika te promjene ne može zaustaviti.

Davor Rakić, Koordinator Mladih socijalista SRP-a, 11. svibnja 2011.

Apel čitateljima Socijalizma danas

Poštovani čitatelji, dragi drugovi,

Od prvog broja *Socijalizma danas*, koji je izašao točno prije godinu dana, nastojimo u pogledu tehničko-financijske podloge izdavanja glasila poštovati načelo besplatne distribucije te volonterske prakse u njegovoj izradi. U uređništvu *Socijalizma danas*, kao ni među njegovim vanjskim suradnicima, nema profesionalno zaposlenih kadrova (uostalom, to je slučaj i sa SRP-om u cjelini) te sve aktivnosti, odnosno financiranje fiksnih troškova tiska, te stoga i redovito izlaženje lista, ovise isključivo o dobrovoljnim prilozima Vas čitatelja.

U vrlo skromnim uvjetima uspjeli smo do sada održati relativno kontinuirano izlaženje lista, usmjereni na stalno podizanje njegove kvalitete. Usporedno s tim, procjenjujemo da list (tiskano i elektroničko izdanje) danas ima zavidan broj čitatelja, ali stoga i nerazmjerno skromne donacije. To ne iznenađuje, iz više razloga, ali motivira nas da Vam ipak skrenemo pažnju na tu činjenicu (zbog toga smo nedavno prešli i na crno-bijeli tisak). Apeliramo na sve vjerne čitatelje ovoga, na domaćoj sceni usamljenoga marksističkog časopisa, da svojim dobrovoljnim prilozima snažnije pomognu njegovo daljnje izdavanje.

(Za kontakte i broj žiro-računa vidjeti impressum na str. 2)

S poštovanjem,
Uredništvo

Događanja i zanimljivosti

Uz 62. obljetnicu američkog marksističkog časopisa Monthly Review
Pa i zbog skorašnjih izbora u Hrvatskoj, vrijedi osvrnuti se na ideje i razmišljanja najvećih umova svijeta

Čini se primjereno i jako potrebno da uoči još jednih (parlamentarnih) izbora u Hrvatskoj, a u jeku ekonomske i socijalne krize koja pokazuje karakter trajnog problema (problema sustava) u svim svojim formama, te baš u mjesecu maju kada obilježavamo značajne datume iz svjetskog radničkog pokreta, u *Socijalizmu danas* objavimo što više članaka i osvrtu koji kritički promatraju te procese i promišljaju realne alternative u smjeru humanizacije društvenih odnosa. Sjajnu priliku za to pruža nam ovoga maja obilježavanje obljetnice pokretanja američkog marksističkog časopisa *Monthly Review* (Mjesečni pregled) koji

izlazi već pune 62 godine. Prvi broj izašao je u svibnju 1949. pod uredničkim okom uvaženog harvardskog profesora ekonomije, **Paula Sweezya**, koji je za vrijeme **McCarthyeve** ere „lova na komuniste“ bio optužen za subverzivnu djelatnost. Uvodni članak u prvom broju tog časopisa napisao je jedan od najvećih umova svijeta **Albert Einstein**, pod naslovom koji našim neodlučnim ili „odlučno protivnim“ biračima nagovijestava orijentir ili barem nekakvo otrežnjenje - Zašto socijalizam?

Albert Einstein: Zašto socijalizam?

Why Socialism? by Albert Einstein, 1949, Monthly Review

Da li je pametno da netko, tko nije stručnjak za ekonomska i društvena pitanja, izražava svoje mišljenje o socijalizmu? Vjerujem, zbog niza razloga, da jest.

Promotrimo najprije ovo pitanje s točke znanstvenog znanja. Moglo bi se pomisliti, da nema temeljnih metodoloških razlika između astronomije i ekonomije: znanstvenici iz oba područja pokušavaju otkriti zakone općenito prihvatljive za jasno određenu grupu fenomena s namjerom da ih međusobno povežu na što je moguće jasniji način. Međutim, takve metodološke razlike ipak postoje. Otkrivanje općenitih zakonitosti u području ekonomije je otežano mnogim čimbenicima koje je vrlo teško ocijeniti izvan konteksta u kojem se pojavljuju. Uz to, iskustvo skupljeno od početaka takozvanog civilizacijskog perioda ljudske povijesti se – kao što nam je dobro poznato – velikim dijelom nalazilo pod utjecajem i ograničenjem uzroka koji nisu bili isključivo ekonomske prirode. Na primjer, većina velikih država u povijesti svoje postojanje zahvaljuje osvajanju. Osvajački narodi prometnuli su se, u pravnom i ekonomskom smislu, u privilegiranu klasu osvojene zemlje. Uzeli su u svoje ruke monopol vlasništva nad zemljom i imenovali svećenstvo iz svojih vlastitih redova. Sve-

ćenici su svojom kontrolom nad obrazovanjem omogućili institucionaliziranje klasne podjele društva i stvorili sistem vrijednosti kojim će se ljudi od tada, često u velikoj mjeri nesvjesno, voditi u svom socijalnom ponašanju.

Međutim, povijesna tradicija je, da se tako izrazimo, još od jučer; nigdje još nismo prevazišli ono što je Thoresten Veblen nazvao „predatorskom fazom“ ljudskog razvoja. Ekonomske činjenice koje možemo promotriti spadaju u tu fazu, pa čak i oni zakoni koje iz njih možemo izvesti nisu primjenjivi na druge faze. Budući da je stvarna svrha socijalizma upravo u napretku i prevazilaženju predatorske faze ljudskog razvoja, ekonomska znanost u svom sadašnjem stanju može baciti malo svjetla na socijalističko društvo budućnosti.

Predatorska faza ljudskog roda

Osim toga, socijalizam je usmjeren prema socijalno-etičkom cilju. Znanost, međutim, ne može stvarati ciljeve i, još manje, unositi ih u ljudske duše; znanost ih, u najbolju ruku, može opskrbiti sredstvima za ostvarenje određenih ciljeva. Međutim, ciljeve same stvaraju osobe s etičkim idealima, i – ako ovi ciljevi nisu mrtvi, već puni života - prihvaćaju ih i pronose mnogi drugi koji, napola nesvjesno, određuju tijek polagane evolucije društva.

Zbog ovih razloga, trebali bi biti oprezni da ne precijenimo znanost i znanstvene metode kada se bavimo ljudskim problemima; i ne bismo trebali pretpostaviti da su stručnjaci jedini koji imaju pravo izraziti se o pitanjima koja se tiču organizacije društva.

Nebrojeni glasovi već neko vrijeme tvrde da ljudsko društvo prolazi kroz krizu, i da mu je stabilnost ozbiljno uzdrmana. Karakteristično je da u takvoj situaciji pojedinci osjećaju ravnodušnost ili čak neprijateljstvo prema grupi, maloj ili velikoj, kojoj pripadaju. Za potrebe ilustracije onoga o čemu govorim, navest ću jedan pri-

mjer iz osobnog iskustva. Nedavno sam s inteligentnim i dobronamjernim čovjekom razgovarao o prijetnji novog rata, koji bi, po mome mišljenju, ozbiljno ugrozio egzistenciju čovječanstva, i primijetio sam kako bi samo supranacionalna organizacija mogla predstavljati zaštitu od takve opasnosti. Na to mi je moj gost vrlo mirno i hladno odgovorio: „Zbog čega ste tako duboko suprotstavljeni nestanku ljudske vrste?“ Siguran sam da prije samo stotinu godina nitko ne bi tako olako dao izjavu ove vrste. To je izjava čovjeka koji je uzalud nastojao pronaći ravnotežu unutar sebe, i ima sve manje i manje nade za uspjeh. Ona je izraz bolne samoće i izolacije od koje toliki broj ljudi danas pati. Što je uzrok ovome? Postoji li izlaz? Takva pitanja je lako postaviti, međutim, teško je na njih odgovoriti s određenom razinom sigurnosti. Usprkos tome, moram pokušati najbolje što mogu, iako sam vrlo svjestan činjenice da su naši osjećaji i stremljenja često proturječni i nejasni i da se ne mogu izraziti lakim i jednostavnim formulama.

Čovjek je istovremeno pojedinačno biće i društveno biće. Kao pojedinačno biće, on pokušava zaštititi svoju vlastitu, i egzistenciju onih koji su mu najbliži, zadovoljiti svoje osobne potrebe, i razviti svoje unutrašnje sposobnosti. Kao društveno biće, on nastoji zadobiti priznanje i privrženost drugih ljudi, sudjelovati u njihovim zadovoljstvima, tješiti ih u njihovoj tuzi, i poboljšati njihove društvene uvjete. Samo postojanje ovih različitih, često konfliktnih stremljenja čini specifičan čovjekov karakter, i njihova specifična kombinacija određuje mjeru u kojoj pojedinac može postići unutrašnju ravnotežu i u kojoj može doprinijeti dobrobiti društva. Vrlo je moguće da je relativna snaga ovih dvaju poriva najvećim dijelom određena naslijedom. Međutim, osobnost koja se konačno pojavljuje najvećim je dijelom oblikovana okruženjem u kojem čovjek sebe pronalazi tijekom svog razvoja, strukturom društva u kojem odrasta, tradicijom tog društva, kao i njegovim vrednovanjem određenih oblika ponašanja. Apstraktni koncept “društva” individualnom ljudskom biću znači ukupnu sumu njegovih dire-

ktivnih i indirektnih relacija s njegovim suvremenicima, kao i sa svim ljudima ranijih generacija. Čovjek je sposoban misliti, osjećati, težiti i raditi sam; međutim, on je toliko ovisan o društvu – u svojoj fizičkoj, intelektualnoj i emocionalnoj egzistenciji – da je nemoguće misliti o njemu, i razumijevati ga, izvan okvira društva. “Društvo” ga opskrbljuje hranom, odjećom, domom, oruđem, jezikom, oblicima mišljenja, kao i većinom njegovog sadržaja, njegov život je omogućen radom i postignućima mnogih milijuna u prošlosti i sadašnjosti, skrivenih iza riječi “društvo”.

Zato je, očito, ta ovisnost pojedinca o društvu činjenica prirode koja se ne može ukinuti - kao i kod mrava i pčela. Međutim, dok su svi životni procesi mrava i pčela utvrđeni do najsitnijeg detalja u vidu krutih, naslijeđenih instinkata, društven uzorak i međudnosi ljudskih bića su i sami podložni promjeni. Memorija, kapacitet za izradu novih kombinacija, dar usmene komunikacije omogućili su razvitak među ljudima koji nije diktiran biološkim potrebama. Takvi razvici manifestiraju se u tradicijama, institucijama, i organizacijama, u literaturi, u znanstvenim i inženjerskim postignućima, u umjetničkim djelima. Ovo objašnjava, barem na jedan način, kako čovjek može utjecati na svoj život preko vlastitog ponašanja, kao i da u tom procesu svjesno mišljenje i želja mogu imati svoju ulogu.

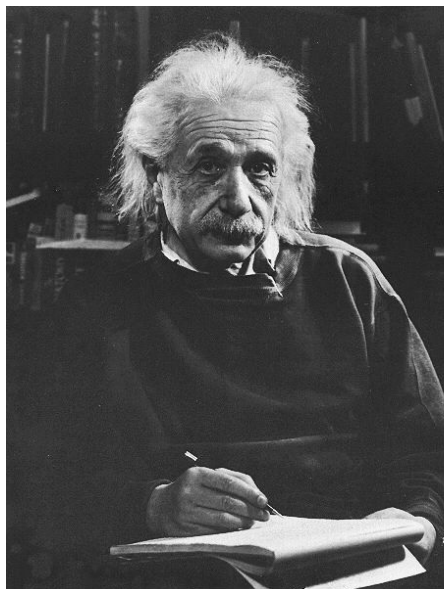
Čovjek stiže kod rođenja, preko nasljeđa, biološku konstituciju koju treba shvatiti kao utvrđenu i neizmjenjivu, kao i prirodne porive koji su karakteristika ljudske vrste. Nadalje, tijekom njegovog životnog vijeka, on stiže kulturu koju usvaja od društva preko komunikacije i preko mnogih drugih tipova utjecaja. Baš je ta kultura ono što je, s prolazom vremena, podložno promjeni i koja određuje, u vrlo velikom opsegu, odnose između pojedinca i društva. Moderna antropologija nas uči, preko paralelnog istraživanja takozvanih primitivnih kultura, da se društveno ponašanje ljudskih bića može vrlo snažno razlikovati, ovisno o prevladavajućim kulturnim obrascima i tipovima organizacije koje prevladavaju u društvu. Na tome oni, koji nastoje poboljšati

ljudski rod, mogu temeljiti nadu: ljudska bića nisu osuđena, zbog njihove biološke prirode, međusobno se uništiti i nisu izložena na milost i nemilost okrutnoj, samo-nametnutoj sudbini.

Ako se zapitamo kako struktura društva i kulturni stav čovjeka trebaju biti promijenjeni da bi ljudski život učinili zadovoljavajući koliko je to moguće, neprekidno bismo trebali biti svjesni činjenice da postoje stanja koja smo nesposobni modificirati. Kao što je ranije spomenuto, biološka priroda čovjeka je, za sve praktične svrhe, nepodložna promjenama. Nadalje, tehnološki i demografski razvoj događaja u nekoliko zadnjih stoljeća stvorila su stanja koja s nama ostaju za stalno. U razmjerno gusto naseljenoj populaciji s proizvodima koji su neophodni za njeno postojanje, čvrsta podjela rada i visoko-centraliziran produktivan uređaj prijeko su potrebni. Vrijeme – koje se, gledajući unatrag, čini tako idilično – zauvijek je prošlo kada su pojedinci ili grupice mogle biti sasvim autarhične. Tek je malo preuveličavanje reći da je čovječanstvo već sada planetarna zajednica proizvodnje i potrošnje.

Pojedinac i društvo

Sada sam dosegnuo točku gdje mogu pokazati ukratko što prema meni čini bit krize našeg vremena. Radi se o odnosu pojedinca prema društvu. Pojedinac je postao svjesniji nego ikada svoje ovisnosti o društvu. Ali on ovu ovisnost ne doživljava kao pozitivan dobitak, kao organsku vezu, kao zaštitnu silu, već prije kao prijetnju njegovim prirodnim pravima, ili izravnu prijetnju njegovom ekonomskom postojanju. Osim toga, njegov položaj u društvu je takav da egoističke porive ljudske prirode neprekidno potiče, dok njegove društvene porive, koji su po prirodi slabiji, progresivno slabi. Sva ljudska bića, kakav god njihov položaj u društvu, trpe ovaj štetan proces. Nesvjesni zatvorenici vlastitog koristoljublja, oni osjećaju nesigurnost, usamljenost, i lišeni su naivnog, jednostavnog, i nesofisticiranog uživanja u životu. Čovjek može naći značenje u životu, koliko god da je opasan i kratak, jedino posvećujući se društvenom življenju. Ekonomsko bezvlade kapitalističkog

društva kakvo danas postoji je, po mom mišljenju, pravi izvor zla. Pred nama vidimo golemu zajednicu proizvođača, članova društva koji neprestano teže jedan drugoga lišiti plodova njihovog kolektivnog rada - ne silom, već vjernim pokoravanjem s legalno utemeljenim pravilima. Ovdje je važno shvatiti da sredstva za proizvodnju - to jest, cjelokupni produktivan kapacitet potreban za proizvodnju potrošne robe kao i dodatna kapitalna dobra - mogu legalno biti, i većinom i jesu, privatna imovina pojedinaca.

Radi jednostavnosti, u raspravi koja slijedi ću nazvati "radnicima" sve koji ne sudjeluju u vlasništvu sredstava za proizvodnju - iako ovo ne odgovara popularnoj upotrebi termina. Vlasnik sredstava za proizvodnju je u položaju kupiti radničku moć radnika. Prilikom korištenja sredstava za proizvodnju, radnik proizvede novu robu koja postaje vlasništvo kapitalista. Najznačajnija je točka u ovom procesu odnos između proizvođača što ga radnik proizvede i koliko je on plaćen, oba mjerena prema stvarnoj vrijednosti. Ukoliko je ugovor o radu "slobodan," koliko radnik primi nije određeno stvarnom vrijednosti robe koju proizvede, već njegovim minimalnim potrebama kao i potrebom za kupovnom moći radnika, koju kapitalist treba, a opet ovisno o velikom broju radnika koji se natječu za posao. Važno je razumjeti da niti u teoriji plaća radnika nije određena vrijednošću proizvedenog proizvoda. Privatni kapital se koncentrira tek u nekoliko ruku, djelomice zbog natjecanja

između kapitalista, i djelomice zato što tehnološki razvoj i pojačana podjela rada ohrabruju formaciju većih jedinica proizvodnje na štetu manjih. Rezultat ovakvog razvoja događaja je oligarhija privatnog kapitala čije se goleme moći ne mogu efikasno kontrolirati čak ni u demokratski organiziranom političkom društvu. Ovo je istina jer su i članovi zakonodavnih tijela izabrani od političkih stranaka, a uvelike financirani ili na druge načine pod utjecajem privatnih kapitalista koji, za sve praktične svrhe, odvajaju biračko tijelo od zakonodavstva. Posljedica je da "predstavnici naroda" zapravo ne štite dovoljno interese nepriviligiranih/potlačenih dijelova populacije. Nadalje, u sadašnjim uvjetima, privatni kapitalisti neizbježno kontroliraju, direktno ili indirektno, glavne izvore informiranja (novine, radio, obrazovanje). Zato je tako ekstremno teško, i doista najčešće zapravo nemoguće, da individualan građanin dođe do objektivnih zaključaka i inteligentno/informirano upotrijebi svoja politička prava.

Situacija koja prevladava u ekonomiji utemeljenoj na privatnom vlasništvu kapitala tako je okarakterizirana sa dva glavna principa: prvi, sredstva za proizvodnju (kapital) su privatna i vlasnici se njima služe kako žele; drugo, ugovor o radu je slobodan. Naravno, nema takvog društva koje bi bilo čisto kapitalističko u ovome smislu. Osobito, treba uočiti da su radnici, preko duge i gorke političke borbe, uspjeli osigurati nešto poboljšan oblik "slobodnog ugovora o radu" za određene kategorije radnika. Ali u cjelini, suvremena ekonomija ne razlikuje se mnogo od "čistog" kapitalizma.

Proizvodnja se vrši za zaradu, ne za upotrebu. Nije osigurano da svi sposobni i svi koji žele raditi uvijek budu u stanju pronaći posao: "vojska nezaposlenih" gotovo uvijek postoji. Radnik je neprekidno u strahu od gubitka svoga posla. Budući da nezaposleni i loše plaćeni radnici ne predstavljaju profitabilno tržište, proizvodnja potrošačkih roba je ograničena, i posljedica su velike teškoće. Tehnološki napredak često rezultira s više nezaposlenosti umjesto da smanji teret posla za sve. Motiv profita, zajedno sa natjecanjem među kapitali-

stima, odgovoran je za nestabilnost u akumulaciji i iskorištavanje kapitala koji vode do porasta snažnih depresija. Neograničeno natjecanje dovodi do golemog rasipanja radne moći, uz to osakaćujući društvenu svijest pojedinaca koje sam ranije naveo.

Ovo sakaćenje pojedinaca smatram najgorim zlom kapitalizma. Naše cijelo školstvo boluje od ovog zla. Pretjeran natjecateljski duh se ulijeva u studenta, koji je obučavan da pohlepno obožava uspjeh kao pripremu za njegovu buduću karijeru.

Uvjeren sam da postoji samo jedan način za eliminaciju ovih najozbiljnijih zala, naime putem osnivanja socijalističke ekonomije, praćen školskim sustavom koje bi bilo usmjereno prema društvenim ciljevima. U takvoj ekonomiji, sredstva za proizvodnju su u vlasništvu samog društva i korištena su planski. Planska privreda, koja prilagođava proizvodnju prema potrebama zajednice, dijelila bi potreban posao između svih radnika sposobnih za rad i garantirala bi egzistenciju svakom čovjeku, ženi i djetetu. Obrazovanje pojedinca, uz promoviranje njegovih urođenih sposobnosti, pokušalo bi razviti u njemu osjećaj odgovornosti za njegove bližnje umjesto glorifikacije moći i uspjeha u našem sadašnjem društvu.

Ipak, neophodno je sjetiti se da planska privreda nije još socijalizam. Sama planska privreda kao takva mogla bi biti popraćenim potpunim ropstvom pojedinca. Dostignuće socijalizma zahtijeva rješenje nekih vrlo teških društveno-političkih problema: kako je moguće, s obzirom na daleko-sežnu centralizaciju političke i ekonomske moći, spriječiti birokraciju da postane omipotentna i svekontrolirajuća? Kako mogu prava pojedinca biti zaštićena i tako ostvariti demokratski protu-uteg prema moći birokracije? Jasnoća o ciljevima i problemima socijalizma je od najveće važnosti u našoj dobi prijelaza. Budući da je, u sadašnjim prilikama, slobodna i nesprečavana rasprava ovih problema potpala pod moćan tabu, ja smatram stvaranje ovog časopisa važnom društvenom uslugom.

Subversive Film Festival 2011 Dekolonizacija

Zagrebački Subversive Film Festival je ove godine upoznao zainteresirane s bogatim filmskim programom i zanimljivom međunarodnom konferencijom o dekolonizaciji. Odaziv građana je bio više nego zamjetan, a za sigurno je dodatni motivacijski element odigrala trenutna ekonomska i društvena kriza. Vjerujemo da će ovaj projekt i idućih godina poticati živost na ljevici u Hrvatskoj i regiji, što s velikim entuzijazmom pozdravljamo. Umjesto novinarskog osvrt na sami događaj, prenosimo komentar organizatora, **Srečka Horvata**.

Ne postoji put, put stvaramo hodajući

Srečko Horvat

Kako se samo daleko sada čini ono podne kada smo, unutar travnatog otoka, sjedili nasred Trga Tahrir, dok su oko nas neumoljivo zujali automobili, a iz pozadine sve glasnije i glasnije dopirali hodžini pozivi na molitvu. Tako daleko, a opet, kao da je još sada osjećam pod kožom, svu onu vlagu u zraku i prosinačko sunce koje polako zalazi nad tom čudnom harmonijom kaosa. Kako se samo daleko sada čini ono jutro pred svitanje kada smo, iznenađeni ispražnjenim ulicama tog nikada ne spavajućeg grada, preko Mosta 6. oktobra stizali na začuđujuće smireni »Trg oslobođenja«. Samo par tjedana kasnije, na našu malu urbanu oazu slile su se stotine tisuća ljudi. U gluho doba noći, u sigurnosti zagrebačke svakodnevice, stigla mi je poruka od dragog prijatelja iz Kaira: »Vlada nam blokira svu lokalnu komunikaciju. Telefone prekidaju, SMS ukinut. Facebook i Twitter pogašeni. Talijani upravo podržali Mubarakovu vladu. Pobit će nas sve.«[1]

Još iste noći, uz pomoć uvijek agilne »plenumske ćelije« s Filozofskog fakulteta, organizirali smo hitnu akciju solidarnosti i podrške egipatskom narodu. Uputili smo protestno pismo našem ministru vanjskih poslova.[2] Mubarak je u međuvremenu pao, stotine ljudi je uhićeno, na desetine ubijeno, a tisuće ljudi i dalje se iz tjedna u tjedan okuplja na Tahriru i površini koja zbog ustrajnog zahtjeva za demokracijom više nije zelena, ali ostaje oaza – pravi otok borbe za demokraciju. Naš se ministar do dana današnjeg nije oglasio. Hrvatska diplomacija ionako već dugo nije dio svjetskih zbivanja, a hrvatske političke elite nikada ni nisu marile što se zbiva s drugim narodima svijeta. A kako i bi, kad ne mare ni za vlastiti narod?

Samo u posljednjih par godina na ulicama Hrvatske vlada kontinuirani građanski rat. Počevši s Pravom na grad i borbom za očuvanje javnih prostora, preko studentskih blokada i plenuma, pa sve do seljačkih prosvjeda i recentnih antivladinih prosvjeda, svjedočimo stalno rastućem valu nezadovoljstva koje malo pomalo zadobiva i svoju koherentnu političku artikulaciju. Premda se javni prostori i dalje brutalno devastiraju, premda studenti nisu dobili ono što su tražili i premda (pogrešno nazvanim) »Facebook«-prosvjedima nije srušena vlada, bilo bi pogrešno te pokrete nazvati neuspješnima. Upravo suprotno, ako postoji pouka koju iz njih – baš kao i iz Egipta – možemo izvući, onda je to pouka o »dijalektičkom voluntarizmu«: kao što se »volja naroda« formira kroz samu praksu, tako i narod o demokraciji uči samo prakticirajući je.

Za razliku od gotovo dva desetljeća »konsenzusa« u kojem su tek neki glasovi propitivali posljedice »tranzicije« (elegantnije rečeno: pljačke nekadašnjeg državnog ili društvenog vlasništva) ili pristupa Europskoj uniji, s posljednjim antivladinim prosvjedima, ma koliko bili heterogeni, došlo je do markacije glavnih i gorućih problema hrvatskog društva. »Indijanci«, kako ih je prozvao nitko drugi doli ministar policije, svojim su šetnjama pokazali da nije problem samo u strankama (HDZ-SDP-ITD) niti političkim figurama (premijerka i njezina družina), već u čitavom sklopu Režima koji se sastoji od duboko isprepletene mreže političkih elita, korporacija i medija.

Kada vodeći hrvatski ekonomist, nekadašnji ministar gospodarstva, a sada sa-

vjetnik premijerke, otvoreno kaže da je došao red za još jedan val privatizacije, onda je jedino pitanje kako to da narod već prije nije ustao na noge. Kada isti taj čovjek otvoreno kaže da je »privatizacija vrlo teška operacija, pri kojoj vam ne može ostati uredno odijelo i morate izaći s nekim flekama«, onda cinizam vladajućih doseže sâm vrhunac i pretvara se u otvoreno pljuvanje narodu u lice.[3] U toj i takvoj situaciji – s jedne strane u sjeni novih pljačkaških naleta Režima i s druge, naočigled otpora naroda - održava se međunarodna konferencija »Nove emancipacijske borbe«. Direktnan povod bili su – i još uvijek su - ustanci naroda diljem Magreba i Bliskoga Istoka, ali ovaj put naši gosti ne dolaze samo kako bismo mi učili od njih, nego i kako bi oni učili od nas i čitave regije Balkana. Samo zajedno možemo dokučiti temeljne promjene koje se odvijaju pred našim očima, i samo zajedno možemo pokrenuti akcije solidarnosti koje će biti uspješnije i dalekosežnije od pisanja protestnih pisama i osjećaja bespomoćnosti koji vas preplavljuje u trenu kada vam prijatelji ginu na svim stranama svijeta, od Sirije do Obale Bjelokosti.

U tjedan dana koliko traje konferencija, Zagreb će ponovno postati važno središte političkih i intelektualnih tokova, mjesto na kojem ćete moći slušati i susresti velikane progresivne misli kao što su Zygmunt Bauman, Terry Eagleton, Slavoj Žižek, Gayatri Spivak, István Mészáros, Samir Amin, David Harvey, Antonio Negri i drugi. Najveća novost ovogodišnjeg programa je specijalan susret Svjetskog foruma za alternative (World Forum for Alternatives), ugledne međunarodne organizacije koja će na panelima okupiti političke aktiviste, ekonomiste i teoretičare iz Indije, Senegala, Egipta, Kine, Španjolske, Portugala, Rumunjske, Češke, Francuske, Mađarske, Crne Gore, Slovenije, Austrije, Njemačke, Grčke, Cipra, Velike Britanije... Cilj je dati »kognitivno mapiranje« čitave naše regije i odgovoriti na tri pitanja: 1) Analiza političko-ekonomske situacije svake zemlje, 2) Što se radi (pokreti otpora), 3) Što da se radi? Dolazak Svjetskog foruma za alternative, uz podršku europske mreže za alternativno mišljenje i politički dijalog »transform!«, nije samo intelektualni događaj već prije svega direktna politička poruka o nužnosti regionalnog i transnacionalnog udruživanja radi osmišljavanja alternative.

Ako su nas ustanci u Magrebu, ali i svi

navedeni pokreti u Hrvatskoj, nečemu naučili, onda je to da ne postoji put – put stvaramo hodajući. Ništa nije unaprijed zadano, čeka nas vrlo teška operacija i nitko ne kaže da ni mi nećemo izaći bez nekih fleka na odijelima. Ali te fleke sigurno neće nastati pri pljačkanju vlastitog naroda, već upravo suprotno. Demokracija se može izboriti jedino ustrajnim i beskompromisnim neodustajanjem, kao što nas je naučio Tahrir i kao što nas ovih dana uče i drugi arapski ustanci.

[1] Srećko Horvat, „Mubarakovi posljednji trzaji“, Tportal, 29.01.2011.

[2] „Osudimo egipatski režim“, H-alter, 28.01.2011.

[3] „Škegrin manifest za novu privatizaciju“, Globus, 19.01.2011.

Priopćenje GONG-a o zakonskim izmjenama reguliranja financiranja izborne kampanje

Troškovi oglašavanja tijekom izborne kampanje ostaju nedovoljno regulirani

Ministarstvo financija donijelo je Pravilnik o načinu vođenja evidencija donacija i troškova za financiranje izborne promidžbe i redovnog financijskog poslovanja političkih stranaka (NN br. 50/11). Međutim, propustilo je propisati obvezu detaljnog prikazivanja troškova oglašavanja tijekom izborne kampanje.

Pravilnik, tj. obrasci za izvještavanje ne navode obvezu posebnog i detaljnog navođenja iznosa, vrsta i trajanja troškova oglašavanja.

Primjerice, potrebno je bilo navesti posebnu stavku troškovi oglašavanja te podstavke, kao npr.:

- troškovi oglašavanja na televizijama, radiju, tisku, internetu uz tra-

janje u satima, minutama i sekundama po vrsti i nazivu medija, tj. broju pojavljivanja.

- troškovi vanjskog oglašavanja – billboardi, citylightovi, plakati, ostali načini vanjskog oglašavanja kroz količinu zakupa, trajanje, cijenu...

S obzirom da Zakon propisuje obvezu političkih stranaka i nezavisnih lista i kandidata da objave kao donaciju i iznos ostvarenog popusta za medijsko oglašavanje izborne promidžbe, propustilo se u obrascima navesti posebne stavke iznosa popusta po vrsti medija/oglašavanja i trajanju oglašavanja.

Navedeno je potrebno posebno pratiti jer troškovi oglašavanja čine veći dio ukupnih troškova izborne promidžbe te bi navođenje spomenutih podataka omogućilo institucijama lakše praćenje troškova oglašavanja, a uvidima u iznos donacija/popusta moglo bi se pratiti koliko su stranke/liste/kandidati ravnopravni u izbornoj utakmici, tj. dobiva li netko veći ili manji popust.

Iako Pravilnik nije detaljno propisao stavke troškova oglašavanja i popusta na oglašavanje, ostaje na nadležnim institucijama, prvenstveno Državnom izbornom povjerenstvu, da tijekom nadzora transparentnosti financiranja izborne promidžbe obrate posebnu pažnju na troškove oglašavanja i popuste pri oglašavanju te zatraže detaljne podatke od političkih stranaka, nezavisnih lista i kandidata kao i medija te medijskih agencija koje pružaju usluge medijskog oglašavanja. U suprotnom, ostavlja se veliki prostor za neke nove crne fondove, a teško će se moći govoriti o transparentnosti financiranja izbornih kampanja već na sljedećim parlamentarnim izborima.

Ministarstvo nije uključilo GONG i zainteresiranu javnost u radnu grupu za izradu Pravilnika već je omogućilo GONG-u da u roku od jednog radnog dana pošalje svoje prijedloge i komentare što je GONG i učinio iako većina prijedloga nije uvažena.

19. svibanj 2011.

Detaljnije o nestranačkom nadgledanju izbornog procesa na www.gong.hr

Uz 4. maj – sjećanje na dva velikana, državnika i novinara

Smoje o Titu

(Članak su objavili na svojim stranicama portali Lupiga i H-alter)

Veliki derbi *Ajduk-Zvizda* koji lako more odlučit prvaka, a ja ne gren na utakmicu. Karta mi je u žepu, ali isto ne gren. Ča ću se poč jidit! Izbjegavan velika uzbuđenja. Ča se toga tiče, slušan likare. Jeman ja svoj razrađeni ceremonijal prvomajske fešte. Užežin Prvoga maja volin poč do štacije i mula gledat kako se grad prazni, kako se vodu prave bitke za svaki autobus. Prometnik na autobusnom kolodvoru mi je priča kako su se svi putnici popravili, samo su Sinjani ostali isti. More bit i autobus prazan, a samo nji trojica putnika i opet se sva trojica sudare i uklište na vratima. A morete zamislit kad na jedan autobus navali dvista! Kad san ji ispratija, red je i da ji dočekan. Čekan doma pet uri da čujen visti. Javjaju da je došlo do pogoršanja i da je stanje zdravlja predsjednika Tita opet kritično. Oo, ništa mi ovo nije drago! Žena mi jema crne slutnje. Posla san je k vragu, izletija vanka, buga vratima. Prikjučer san od kuće do Belvija trevija 4 auta, 3 čovika, jednu ženu i dvoje dice. Grad je bija sablasno pust, a evo, sad u ovu pozapodnevnu uru sve je opet na mjesto. Narod se već vratija i priko Rive trevijen posljednje povratnike koji puni fagoti vataju gradske autobuse. Mase svita gredu prema stadionu. Dolazin u iskušenje da se i ja utisnen u tu ri-ku. Ako *Ajduk* potuče, bit će mi žaj ča nisan bija. Ipak odolin napasti, vrtin se po trajektnoj luci. Lipo predvečerje, ne ka puše malo toplega juga.

"Umra je! Umra nan je. . ." Ništo me pritiže, zove u Veli varoš. Jutros san tamo bija i ča ću činit? Jedino da seden u stari dvor i slušan prenos uta-

kmice. Najden li ribara Šanta i potuče Ajduk, još ćemo se i napit. Projden priko Dalme i kupin dvi botilje vina. Čujen viku. Utakmica je počela. Pro-lazin Velin varoš, penjen se u Borčićevu ulicu. Sve je ka i uvik u ovu uru. Obično premalitinje predvečerje. Dica se igradu prid kućan. Jedan čovik užga oganj i na gradele peče srdele. Iz kafici čuje se muzika iz džuboksa. Otvorena je i nika nova konoba i čuje se iz nje dernjava. Moglo je bit sedan uri manje 5 - 6 minuti. Nika mlada žena u crvenu dugu kućnu ve-štu pritrčala je isprid mene s jedne na drugu stranu ulice. Izletila je iz dvora i uletila u prvi portun. Ne znan koliko je to moglo trajati: dvi-tri sekunde? Koliko se oče za priletit kaletu. Ijadu puti san vidija tu sliku. Cura, žena, čovik prikoraču ulicu iz jednoga u drugi portun. Ne znan, ne mogu objasnit ča san to posebno zapazija na toj ženi u crvenoj kućnoj vešti. Ča mi je na njoj bilo sum njivo, zašto me privukla, zašto san za njon uliza u portun? Bila je na podan stari drveni skal. - Ženo, ženo, ča se dogodilo? - zazva san je. Stala je na najdonju skalinu, rukon se uvatila za štanat i pripadnuto je okrenula glavu. Zamucala je: - Po. . . po. . . pogoršalo se. . . Utekla je uza skaline. Ništa nisan razumija. Sluša san u pet uri radijo, zna san da je došlo do pogoršanja. Ali zašto nije mogla govorit, zašto je mucala, zašto jon je glas zadržca? I zašto je utekla? Zašto se za štanat držala? 10 metri naprid iz kuće ispa je na ulicu čovik visok, mršav, roba pedesetak godin. Sta je pognut, pogrbjen; liša crna kosa pala mu je priko očiju. Zatetura se, nije vidija di gre. Opet se ferma i frontinon, koji mu je bija u ruci, udrija je o tle. Zaorija je strašnu beštimju. Najtežu koju je moga pronać. Sova je žestoko, glasno, beštimje je minja i posli svake dvi beštimje je ka za se tiho ponavja: "Umra je! Umra nan je..." I opet jid, beštimje. Svit oko sta. Sledija se. Ukipija. Jedna žena sidila je prid pragon na bančiću. Ostala je otvoreni ust. Nije mogla ustat. Iz jedne ponistre čuja san tužnu muziku. Jedna ruka potegla je sa ponistre bandiru. Moga je i špiker falit Sad me bilo jasno da je ona mlada žena čula tužnu vist, i čin je čula, trkalaje doma, a čovik koji je vist doma čuja pobiga je na ulicu

Nego, zašto je ona lagala, zašto je zamucala i izgovorila laž? Čula je za katastrofu, ali nije virovala, nije tila virovat. Ona je najzad čula samo jednu jedinu malu kratku rečenicu: "Umra je drug Tito." Ne more ona virovat da se to tek tako jednostavno more javit. Radijo uvik govori velike, duge, komplicirane rečenice koje i ne razumiš, i kako se sad strašna vist more javit sa mo u dvi riči? Da se to njoj nije samo učinilo? Njoj se moglo pričinit, a moga je i špiker falit. Oli jedanput falije? Žena u crvenoj kućnoj vešti bila je vanka u dvoru, i čin je čula, bez komentara, bez riči, utekla je doma. A visoki čovik je iz kuće izletija na ulicu. On je svjestan ča se dogodilo, ali neće i ne more se s tin pomirit. Teško mu je samome u kući, čovik se smuti, puno se tega u tren skupi u prsi, učine se grop i lakše je vanka, među sviton. On je svjestan ča se dogodilo, ali neće, ne more se s tin pomirit, bori se kontra ježive istine, opire jon se, i sad bi on nebo na zemju kala, zvizde bi zgnječija, svemir bi nogan trepja.

Tri drugara mornara izlazidu smrknuti iz bufeta, namiščaju kape, natižu opasače i brzin korakon spuštaju se niz ulicu. Prolazi starica i jeca. -"Ča mene Bog nije vazeja, ja san i tako svakome na teretu, a on je svakome vridija. Cilome svitu". Matere zovu dicu. Potižu ji u kuću. Dica plaču. Dica ništa ne znadu, tila bi se još igrat. "Kad će drug Tito opet doć u Split?", pita jedna mala u materinon naručju. Mater je jubi i plače. Zamire zanja ploča u džuboksu. Mladići i cure izlazidu bez riči. Zatvaraju se vrata svi lokali. U izlog trafike već stavjaju Titovu sliku sa crnin floron. Ispod Prokurative milicioneri spuštaju bandire napo kopja. Sat na kampanelu Sv. Frane na Rivu odrebatije sedan uri. Tuče nikako čudno, muklo. Nikakvi se više šušur ne čuje, zamra je svaki zvuk. Kako ovo tuče leroj? Ča se dogodilo u mehanizmu leroja? Nikad ni-je ovako tuka. Gredu, gredu, a ništa se ne čuje Jugo puše, ali ka daje skrenulo. Zaladilo je. Smrklo se. Instinktivno gren prema kući. Tija bi bit pet minuti sam. Tija bi i ženu vidit. Ali opet san profesionalno do nakaznosti deformiran. Moran vidit ča će se sve događat na ulici. Kako će moji Splicići reagirat. Tija bi se stvorit i u redakciju. Čitat.

Svima su stisnuta usta, i svima su oči nikako čudno rastvorene, i svi ka da gledadu nidir daleko isprid sebe visti sa teleprinteru. Eventualno in pomoć ako šta triba. Pripremit će izvanre dni broj. Bit će strke, konfužjuna. Znadu svoj posal, nisu dica, a ča će in stari penšjunat, samo smetat! Svit se počimje vraćat sa stadiona. Utakmica je prikinuta. Ijade ijade, deseci ijad sliju se ka rika prema centru gra da. Nikad take povorke nisan vidija. Čudesna povorka!

Gredu, gredu, gredu, a ništa se ne čuje. Svima su stisnuta usta, i svima su oči nikako čudno rastvorene, i svi ka da gledadu nidir daleko isprid sebe. Otac vodi u povorci za ruku sina. I mali gre ka i otac. Ka i svi drugi. Diga glavu, stiska usta i gleda naprid. Di on gleda? Ča mali more vidit? Ijade prolazu, a nikor jednu rič da izusti. I koraci se ne čuju. Ka da nimadu postole. Ka da su bosu. Oli ne tiču tle. Tija bi znat kad i kako je utakmica prikinuta. Kako se doznalo, ko je javija, kako je strašna vist na stadionu doživjena? Kako je svit na stadionu reagira? Ijade nji prolazi, vidin i poznanike, ali kako ji pitat kad ovako čudno gredu, kad nikor ništa ne govori? Prolazu po kraj mene, a niti mi se ne javjaju. I nikor ne plače, ne jeca, ne šmrca. Nikor nije slomjen, izgubjen, nego su se svi uspravili, isprsilu... Nisu to drukeri koji se vraćaju sa prikinute utakmice. To se sam od sebe stvorija vojnički stroj, to divizije gredu i u sebe šapju zakletvu: "Druže Tito, mi ti se kunemo..."

Sveta tišina Svašta san u ovome našem gradu vidija i doživija, ali ovaku čudesnu povorku nikad. Ovaka sveta tišina bila je.

Nikad mi ovi grad nije bija tako lip, tako drag ka u ovin trenucima najveće tuge onega jutra kad je grad čeka svoju, Titovu vojsku. I u onu kišnu zoru Slobode judi nisu mogli govorit. Kako je najveća radost blizu najdubje tuge? Vidija san koliko je naš grad, koliko je naša zemja velika i lipa u trenucima sriće i radosti. Ali nikad mi ovi grad nije bija tako lip, tako drag ka u ovin trenucima najveće tuge. Večeras, kad su sve riči izgubile smisal i vridnost, i kad su se same povukle, grad je bez riči reka sve ča je jema reć, sve ča mu je bilo u duši i na srcu. Večeras san vidija kako se i dica kroz minut pritvaraju u jude.

Naslovnica broja za svibanj: „*Piramida kapitalističkog sistema*“ – ilustracija hijerarhijskih odnosa u kapitalizmu, objavljena originalno 1911. godine u časopisu „Industrijski radnik“, čiji je izdavač američki radikalni sindikat „Industrijski radnici svijeta“. Kao kuriozitet, spomenimo da je u to vrijeme časopis izlazio pod uredničkom palicom trojca našeg porijekla (Nedeljkovich, Brashick, Kuharich). Ilustracija tzv. socijalne piramide je popularna u radničkom pokretu i već desetljećima se distribuira prigodno kao propagandni materijal antikapitalističkih pokreta i partija diljem svijeta. Tako su je ove godine i naši članovi zagrebačkog SRP-a, prilikom prvomajske proslave, razvili kao veliki plakat na ulazu u Maksimir.

Kontakti

Socijalistička radnička partija Hrvatske

Pavla Hatza 14, 10000 Zagreb

Tel: + 385 (0)1 48 35 340

Ivan Plješa, predsjednik

Stjepan Šafran, tajnik

Regionalna organizacija SRP-a Zagrebačko-zagorska

Kralja Tvrtka 13, 10430 Samobor

GSM: + 385 (0)98 380 762

Milan Vasiljević, predsjednik

Regionalna organizacija SRP-a Slavonsko-posavska

Kralja Petra IV. 6, 35000 Slavonski brod

GSM: + 385 (0)91 895 1099

Vlado Bušić, predsjednik

Regionalna organizacija SRP-a Banijsko-moslavačka

D. Cesarića 23, 44000 Sisak

Tel: + 385 (0)44 531 577

Đuro Livun, v.d. predsjednika

Regionalna organizacija SRP-a za Dalmaciju

Kralja Zvonimira 35, 21000 Split

Tel: + 385 (0)21 482 934

Ranko Adorić, predsjednik

Regionalna organizacija SRP-a za Istru

Istarska 5, 52100 Pula

Tel: + 385 (0)52 219 036

Vladimir Kapuralin, predsjednik

Regionalna organizacija SRP-a Primorsko-goranska

Blaža Polića 3, 51000 Rijeka

GSM: + 385 (0)91 12 03 975

Dalibor Vidović, predsjednik

SRP Grad Zagreb

Pavla Hatza 14, 10000 Zagreb

Tel: + 385 (0)1 48 35 340

Zvezdana Lazar, predsjednica

